ΝΕΑ ΦΟΡΜΙΓΞ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΜΟΥΣΙΚΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ "ΩΔΕΙΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ"

ΕΤΟΣ Α'. — ΙΟΥΝΙΟΣ 1921 | Ἱδρυτὴς Ἰδιοκτήτης Κ. Α. ΨΑΧΟΣ | ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 3

Διευθυνταί: Κ. Α. ΨΑΧΟΣ, Ε. Α. ΠΕΖΟΠΟΥΛΟΣ

Γραφεῖα: Ὁδὸς Ἁγίου Μελετίου, Τέρμα Ἀχαρνῶν

ΣΥΝΔΡΟΜΗ:

	Ἐτησία	Ἐξάμηνος
Ἐσωτερικοῦ	δρ. 20	δρ. 12
Ἐξωτερικοῦ	φρ. 25	φρ. 15
Ἀμερικῆς	δολ. 5	δολ. 3

ΤΟ «ΩΔΕΙΟΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ»

ἀναγνωριζόμενον ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ ἱδρυτὴς καὶ Διευθυντὴς τοῦ «Ὠδείου Ἐθνικῆς Μουσικῆς» κ. Κ. Α. Ψάχος δι' αἰτήσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐζήτησε νὰ ἀναγνωρισθῇ τοῦτο ὡς ἵδρυμα, ἐν ᾧ σὺν ἄλλοις διδάσκεται ἡ Βυζαντινὴ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσική κατά τε τὴν γραπτὴν καὶ τὴν φωνητικὴν παράδοσιν, τὴν ὑπὸ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας διασῳθεῖσαν. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ηὐδόκησε νὰ διαβιβάσῃ πρὸς τὸν κ. Ψάχον τὸ παρὰ πόδας Συνοδικὸν Γράμμα, δι' οὗ, ἐπιστέφουσα ταῖς εὐχαῖς Αὐτῆς τὸν ζῆλον καὶ τοὺς μόχθους αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἅμα καὶ Ἐθνικῆς Μουσικῆς, ἀναγνωρίζει τὸ «Ὠδεῖον Ἐθνικῆς Μουσικῆς». ὡς Σχολὴν ἐν ᾗ διδάσκεται ἡ πατροπαράδοτος Βυζαντινὴ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσική.

Ἀριθ. Πρωτ. 912 / Διεκπ. 160 — *Ἐν Ἀθήναις τῇ 26 Μαΐου 1921*

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ Ἱ. Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Πρὸς τὸν Κύριον Κωνσταντῖνον Ψάχον ἱδρυτὴν καὶ Διευθυντὴν τοῦ «Ὠδείου Ἐθνικῆς Μουσικῆς»

Ἔχουσα ὑπ' ὄψει ἡ Ἱ. Σύνοδος τήν τε δεκαπενταετῆ εὐδόκιμον διδασκαλίαν Ὑμῶν ἐν τῷ τμήματι τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς τοῦ «Ὠδείου Ἀθηνῶν» καὶ τὴν ἄχρι τοῦδε συντελεσθεῖσαν λίαν σοβαρὰν καὶ ἐθνωφελῆ ἐργασίαν ἐν τῷ ὑφ' Ὑμῶν ἱδρυθέντι «Ὠδείῳ Ἐθνικῆς Μουσικῆς», πεποιθυῖα δὲ εἰς τὴν μέλλουσαν πρόοδον ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πολυμεροῦς καὶ ἐμβριθοῦς προγράμματος καὶ τοῦ κανονισμοῦ, ὧν ἀντίτυπα ὑπεβάλετε τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ, τοῦ ἤδη λειτουργοῦντος Ὠδείου Ὑμῶν, ἀναγνωρίζει τοῦτο ὡς Σχολήν, ἐν ᾗ διδάσκεται ἡ πατροπαράδοτος Βυζαντινὴ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσική, καὶ συγχαίρει μὲν ἐπὶ τοῖς ἤδη συντελεσθεῖσι καὶ ἐπαινεῖ τὸν ἔνθεον καὶ ἱερὸν Ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἅμα καὶ Ἐθνικῆς Μουσικῆς, ὑπὲρ ἧς τοσούτους καὶ τοιούτους μόχθους κατεβάλετε, διαπέμπει δὲ δαψιλεῖς εὐχὰς Ὑμῖν, δεομένη τοῦ Κυρίου κατευοδῶσαι Ὑμᾶς ἐν παντὶ εἰς πλήρη τοῦ σκοποῦ τοῦ Ὑμετέρου Ὠδείου πραγμάτωσιν.

† Ὁ Ἀθηνῶν **Θεόκλητος** καὶ Πρόεδρος
† Ὁ Μεσσηνίας **Μελέτιος**
† Ὁ Ἀργολίδος **Ἀθανάσιος**
† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας **Γερμανὸς**
† Ὁ Πατρῶν **Ἀντώνιος**

(Τ.Σ.) Ὁ Α' Γραμματεὺς Ἀρχιμανδρ. Γερμανὸς Ρουμπάνης

Ο ΑΜΒΩΝ

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς διαταγῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν, δι' ἧς οἱ μουσικοὶ χοροὶ διατάσσονται νὰ κατέλθωσιν ἀπὸ τοῦ γυναικωνίτου εἰς τὰς ἐν τῷ κυρίως ναῷ οἰκείας αὐτῶν θέσεις, ἔλαβον ἐπιστολάς τινας εὐσεβῶν συμπολιτῶν, οἵτινες μὲ ἐρωτῶσιν, ἂν γυναικωνίτης — ὡς ἰσχυρίζονταί τινες — ἦτο ὁ ἀρχαῖος Ἄμβων καὶ μὲ παρακαλοῦσιν ἵνα γράψω ἐπὶ τούτου τὰ δέοντα.

Τὸ ζήτημα τοῦτο δὶς ἐπραγματεύθην ἄλλοτε ἐν τῷ ἡμερησίῳ τύπῳ, ἰδίᾳ δ' ὅταν ὁ ψευδοαθηνῶν Μελέτιος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, ἐπωφελούμενοι τῆς ἐν τῷ Κράτει πολιτικῆς ἀνωμαλίας καὶ συγχύσεως, προσεπάθουν ἐν τῇ ἀμαθείᾳ αὐτῶν νὰ πείσωσι τὸν εὐσεβῆ Ἑλληνικὸν λαόν, ὅτι διὰ τῆς τοποθετήσεως τῶν μουσικῶν χορῶν ἐν τῷ γυναικωνίτῃ οὐδεμία παράδοσις διασαλεύεται, οὐδὲν δ' ἀρχαῖον καθεστὼς μετακινεῖται, ἀφ' οὗ Ἄμβων ἐν τῇ Χριστιανικῇ ἀρχαιότητι οὐδὲν ἄλλο ἦτο, εἰμὴ ὁ ἐν τῷ ὑπερώῳ τοῦ ναοῦ κείμενος γυναικωνίτης!!

Μεθ' ὅλην τὴν ἀστειότητα καὶ τὸ ἀστήρικτον τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου, δὲν θεωρῶ ἄσκοπον ἅπαξ ἔτι καὶ ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς «Νέας Φόρμιγγος» νὰ πραγματευθῶ τὰ κατὰ τὸ ζήτημα τοῦτο, ἐκπληρῶν οὕτωσι καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν εὐσεβῶν συμπολιτῶν μου.

* * *

Εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ ΙΕ' Κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ τὸ 368 συνελθούσης Τοπικῆς Συνόδου ὁρίζει «μὴ δεῖν πλὴν τῶν κανονικῶν ψαλτῶν, τῶν ἀπὸ τοῦ Ἄμβωνος ἀναβαινόντων καὶ ἀπὸ διφθέρας ψαλλόντων, ἑτέρους τινὰς ψάλλειν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ». Ὑπῆρχεν ἄρα ὑψηλότερόν τι ἀπὸ τοῦ δαπέδου τοῦ ναοῦ μέρος, ἐφ' οὗ ἀναβαίνοντες οἱ ψάλται ἔψαλλον. Καὶ τὸ ὑψηλότερον τοῦτο μέρος ἦτο ὁ Ἄμβων, ὁ ὀνομασθεὶς οὕτω ἐκ τοῦ ἀναβαίνειν. Ἀλλ' ὁποῖός τις ὁ Ἄμβων, ποῦ ἔκειτο, πῶς δ' ἐπ' αὐτοῦ ἀναβαίνοντες οἱ ψάλται ἔψαλλον; Ὡς φαίνεται, ἡ σημασία τοῦ ῥήματος ἀναβαίνειν, παραπλανήσασα τοὺς οὐδόλως περὶ τὴν Χριστιανικὴν ἀρχαιολογίαν ἀσχοληθέντας, παρέσυρεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἑξῆς σκέψιν. Ἀφ' οὗ οἱ ψάλται ἀνέβαινον κάπου διὰ νὰ ψάλλωσιν, τὸ μέρος τοῦτο θὰ ἔκειτο βεβαίως ὑψηλότερον τοῦ δαπέδου τοῦ ναοῦ. Καὶ ἐπειδὴ ὑψηλότερον μέρος ἑκάστου ναοῦ ἦτο, ὡς γνωστόν, τὸ Ὑπερῷον, ἐφ' οὗ ὁ Γυναικωνίτης. ἄρα Ἄμβων οὐδὲν ἄλλο εἶνε, εἰμὴ αὐτὸς οὗτος ὁ Γυναικωνίτης! Ἀπὸ τοῦ γυναικωνίτου λοιπόν, λέγουσιν, ἔψαλλον οἱ ψάλται, ἐπὶ τούτου δ' ἀναβαίνοντες καὶ σήμερον οὗτοι δέον νὰ ψάλλωσιν!!

Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Ἄμβωνος δὲν ἀνέβαινον μόνον οἱ Ψάλται. Ἀνέβαινον καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ διάκονοι καὶ οἱ ἱεροκήρυκες. Ἀπὸ τοῦ Ἄμβωνος, ὅστις πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ Βήματος τοῦ Ἱεροῦ ἐκαλεῖτο καὶ Βῆμα τῆς Ἐκκλησίας, ἀνεκοινοῦντο πρὸς τὸν λαὸν αἱ δημόσιαι εἰδοποιήσεις, ὡς καὶ πᾶν ἔγγραφον κοινοῦ ἐνδιαφέροντος. Ἀπὸ τοῦ Ἄμβωνος βραδύτερον ἀνεγινώσκετο τὸ Εὐαγγέλιον, ἐκηρύσσετο ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὄπισθεν δ' αὐτοῦ προσερχόμενος καὶ ἱστάμενος ὁ λειτουργῶν ἱερεὺς ἀνεγίνωσκε τὴν τελευταίαν τῆς ἀπολύσεως εὐχὴν «*Ὁ εὐλογῶν τοὺς εὐλογοῦντάς σε Κύριε κτλ.*», ἥτις καὶ Ὀπισθάμβωνος εὐχὴ διὰ τοῦτο ὠνομάσθη. Ἂν ὅμως Ἄμβων ἦτο ὁ Γυναικωνίτης, τότε καὶ ὁ Διάκονος εἰς τὸν Γυναικωνίτην ἀνερχόμενος δέον νὰ ἀναγινώσκῃ τὸ Εὐαγγέλιον καὶ οἱ Ἱεροκήρυκες ἐκεῖ ἀναβαίνοντες δέον νὰ κηρύττωσι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ αἱ πρὸς τὸν λαὸν εἰδοποιήσεις ἐκεῖθεν δέον νὰ γίνωνται καὶ ὁ λειτουργῶν Ἱερεὺς εἰς τὸν Γυναικωνίτην ἀναβαίνων καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ — πρὸ τῶν ἐξωτερικῶν ἴσως τοῦ Γυναικωνίτου παραθύρων — ἱστάμενος δέον νὰ ἀναγινώσκῃ τὴν Ὀπισθάμβωνον εὐχήν. Διότι μόνον ὅταν πάντες οὗτοι, Ἱερεῖς, Διάκο-

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

— Τὸ «Ὠδεῖον Ἐθνικῆς Μουσικῆς» κ. τ. λ.
— Ὁ Ἄμβων (Κ. Α. Ψάχου).
— Ὁ «Κεντρικὸς Ἐκκλησιαστικὸς Σύνδεσμος»
— Ζητήματα.
— Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων.
— Ἀσινᾶς ὁ μελῳδὸς (Μαν. Ἰω. Γεδεών).
— Διάλεξις Εὔας Ἀγγ. Σικελιανοῦ Ἡ «Βυζαντινὴ Μουσικὴ καὶ τὸ νέον ὄργανον».
— Ἡ Διάλεξις Κ. Α. Ψάχου,
— Καινοτομίαι καὶ μεταρρύθμισεις ἐν τῇ μουσικῇ (Δημ. Περιστέρη ἰατροῦ).
— Μουσικὴ καὶ Φυσιολογία τῆς φωνῆς (Μιχ. Παπαθανασοπούλου ἰατροῦ).
— Εἰδήσεις.

νοι καὶ Ἱεροκήρυκες. εἰς τὸν Γυνοικωνίτην ἀναβαίνοντες, λέγωσιν ἕκαστος τὸ ἀνῆκον αὐτῷ μέρος, οὐχὶ δὲ μόνον οἱ ψάλται, τότε καὶ μόνον θὰ εἶναι πλήρης καὶ ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ ἡ ἐπάνοδος πρὸς τὸ ἀρχαῖον καθεστώς!!

Ἀλλ' εἶναι ἀπορ[redacted]ον πῶς οἱ ὑπὸ τοῦ λεγομένου νεωτεριστικοῦ καὶ μεταρρυθμιστικοῦ πνεύματος ἐμφορούμεν[redacted]πάντα τὰ ἐν τῇ ἀρχαιότητι γινόμενα ἀποστέργοντες χαρακτηρίζουσι ταῦτα ὡς τυ[redacted]τερσισμοὺς καὶ ἀραβισμούς, εἶνε ἀπορίας ἄξιον, λέγω, πῶς μόνον ἐν τῷ ζητήματι τοῦ Ἄμβωνος παραδέχονται ἀναγκαίαν στροφὴν πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἐπάνοδον πρὸς τὸ ἀρχαῖον Ἐκκλησιαστικὸν καθεστώς! Ἀλλ' εἶναι φαίνεται καὶ τοῦτο διὰ τοὺς ἀδιορθώτους νεωτεριστάς, τοὺς οὐδὲ γρῦ ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας καὶ ἀρχαιολογίας γινώσκοντας, μία ἀπὸ τὰς συνήθεις αὐτοῖς εὐκαιρίας, ὧν ἐπωφελοῦνται ἑκάστοτε, ἵνα κατ' ἄλλην παράταξιν ἐπικαλαμβάνωσι τὰς τερθρείας των. Ἀλλ' ἂν θελήσωσιν οὗτοι νὰ φανῶσι κατά τι συζητηταὶ καλῆς πίστεως, θὰ ὁμολογήσωσι τὴν ἄγνοιάν των καὶ θὰ παραδεχθῶσιν, ὅτι ὁ Ἄμβων ἦτο μία ἐξέδρα κυκλοτερὴς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐν τῷ Σωλέᾳ τοῦ ναοῦ κειμένη, ἔχουσα δὲ δύο κλίμακας, μίαν πρὸς ἀνατολάς, πρὸς τὸ ἱερὸν δηλ. Βῆμα, καὶ ἑτέραν πρὸς δυσμάς, ἤτοι πρὸς τὸν Νάρθηκα. Ἐπὶ τοῦ Ἄμβωνος, ὡς εἶπον, ἀναβαίνοντες ἔψαλλον οἱ ψάλται. Ἂν δὲ ποῦ Νεκρᾶς τινος τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἢ τοῦ Ἡρακλείου γίνηται λόγος περὶ τοῦ ἄνω χοροῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὁ χορὸς οὗτος ἐλέγετο ἄνω, οὐχὶ ὡς ἀπὸ τοῦ Γυναικωνίτου ψάλλων, ἀλλὰ διότι ἀνερχόμενος ἐπὶ τοῦ Ἄμβωνος καὶ ὑψηλότερον οὕτω εὑρισκόμενος, διεκρίνετο ἀπὸ τοῦ χοροῦ τοῦ ἱεροῦ Βήματος, τοῦ ἐκ τῶν συλλειτουργούντων Ἱερέων καὶ Διακόνων ἀποτελουμένου καὶ τὰ ἐν τῷ ἱερῷ Βήματι καθωρισμένα ἀσματικὰ μέρη ψάλλοντος ἐν λειτουργίαις Πατριαρχικαῖς ἢ Ἀρχιερατικαῖς, ἢ καὶ ἐν ἁπλοῖς συλλειτουργοῖς Ἱερέων. Ἀπὸ τοῦ Ἄμβωνος ἀνεγινώσκοντο αἱ Γραφικαὶ περικοπαί, ἐξεφωνοῦντο τὰ δίπτυχα κλπ. Ἀπὸ δὲ τῶν χρόνων τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τοῦ Αὐγουστίνου ἐκηρύττετο καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὅστις τὸ πρότερον ἐκηρύττετο ἀπὸ τοῦ ὀπισθεν τῆς Ἁγίας Τραπέζης Ἐπισκοπικοῦ Θρόνου, τοῦ καλουμένου Συνθρόνου, ἢ καὶ ἀπὸ τῶν θυρῶν τοῦ ἱεροῦ Βήματος. Τελευταῖον ἀπὸ τοῦ Ἄμβωνος ἀνεγινώσκετο τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ ἐκηρύττετο ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὅπως τοῦτο γίνεται καὶ σήμερον, ὅτε χοροστατοῦντος Πατριάρχου ἢ Ἀρχιερέως ἐν τῷ Θρόνῳ, ὁ τεταγμένος ἱεροκῆρυξ ἐπὶ τοῦ Ἄμβωνος ἀνερχόμενος, ἀπ' αὐτοῦ κηρύττει τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἢ ἐκφωνεῖ λόγους ἐπικηδείους καὶ ἄλλους. Ὁ Ἄμβων ἀργότερον μετετέθη πρὸς τὸ ἀριστερὸν τοῦ Σωλέα μέρος, διότι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ μετετέθη ὁ Θρόνος τοῦ Αὐτοκράτορος, ἀκριβῶς δ' ἐκεῖ, ὅπου ἦτο ὁ Ὀμφαλός, οὗτινος θέσιν ἐπέχει σήμερον ὁ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ δαπέδου πάντοτε ἀναγλυφόμενος Δικέφαλος ἀετός. Ἀλλ' ὅταν ἐπὶ Κωνσταντίου υἱοῦ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καὶ Φλαβιανοῦ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀντιοχείας οἱ Ψάλται, εἰς δύο διαιρεθέντες καὶ ἐν τοῖς λεγομένοις χοροῖς τοποθετηθέντες, ἔψαλλον ἀπὸ τῶν Ἀναλογίων, ἀπὸ τῶν ὁποίων καὶ οἱ Ἀναγνῶσται ἀνεγίνωσκον τὰς Γραφάς, ὁ Ἄμβων καθιερώθη πλέον ὡς βῆμα, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀναγινώσκεται τὸ Εὐαγγέλιον μόνον καὶ κηρύσσεται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Πέριξ καὶ ὀπισθεν τοῦ Ἄμβωνος ἵσταντο οἱ πιστοί, ὅπου καὶ τὰ δι' αὐτοὺς σταυίδια. Καὶ πρὸς μὲν τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ ναοῦ ἵσταντο οἱ ἄνδρες, πρὸς δὲ τὴν βορείαν αἱ γυναῖκες, χωριζόμεναι ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν διὰ παραπετασμάτων ἢ δικτυωτῶν ἐν τοῖς μικροῖς κυρίως ναοῖς, ἵτινες δὲν εἶχον ὑπερῷον. Ἀλλ' ἐν τοῖς μεγάλοις ναοῖς αἱ γυναῖκες ἵσταντο ἐν τῷ Γυναικωνίτῃ, ὅπερ ἔκειτο ἐν τῷ ὑπερῴῳ.

Ὁ Ἄμβων ἐστεγάζετο συνήθως διὰ Κιβωρίου, τὸ ὁποῖον ὑποβασταζόμενον ὑπὸ μικρῶν κιόνων ἐκαλεῖτο Οὐρανός, διότι ἐχρωματίζετο διὰ κυανοῦ χρώματος καὶ ἐκοσμεῖτο δι' ἀστερίσκων ἀργυρῶν. Ὁ Ἄμβων τῆς Ἁγίας Σοφίας ἰδίως, ὅ τε πρῶτος καὶ ὁ δεύτερος, ὁ ὑπὸ τῶν Λατίνων τὸ 1204 συληθείς, εἶχεν ἐπίχρυσα θωράκια, τὸ Κιβώριον αὐτοῦ ἦτο κεκοσμημένον διὰ πολυτίμων λίθων, μαργαριταρίων κλπ., ὁ δὲ σταυρὸς αὐτοῦ, ὡς λέγει ὁ Κωδινός, «*ἵστα λίτρας ἑκατόν, ἔχων συχνὰ λυχνιτάρια καὶ μαργαριτάρια*».

Ὅτι ὁ Ἄμβων ἔκειτο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ ὑπάρχουσι πλεῖσται ἀποδείξεις, ὧν μία καὶ ἡ ἑξῆς. Εἶνε γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας, ὅτι ἀμφότεροι οἱ Ἄμβωνες τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὅ τε παλαιὸς καὶ ὁ νεώτερος συνετρίβησαν ἐκ τῆς συνεπείᾳ σεισμῶν πτώσεως τοῦ θόλου. Διότι ὁ μὲν πρῶτος, ὁ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, συνετρίβη τὸ 558 διὰ τῆς πτώσεως τοῦ θόλου, ὁ δεύτερος δέ, ὁ ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου τὸ 1261 κατασκευασθείς, ἐκ τῆς πτώσεως τοῦ Α' ἡμιθολίου κατὰ τὸν σεισμὸν τοῦ 1346. Καὶ οἱ θόλοι τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας δὲν ἔκειντο βεβαίως ὑπεράνω τοῦ Γυναικωνίτου, ἀλλ' ὡς τυγχάνει βαΰκοινον, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ. Ὑπὸ τὸν θόλον δὲ καὶ ἐν τῷ μέσῳ ἀκριβῶς τοῦ ναοῦ εὑρισκόμενος ὁ Ἄμβων τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὑπέστη δίς τὴν ἐκ τῆς πτώσεως τοῦ θόλου καταστροφήν, ἀνεγερθεὶς τρίτον καὶ τελευταῖον τὸ 1346, τὸ δὲ 1453 καταστραφεὶς ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀφ' οὗ πρῶτον διὰ διαταγῆς τοῦ Κατακτητοῦ Τούρκος ἰμάμης διελάλησεν ἀπ' αὐτοῦ τὴν Μωαμεθανικὴν προσευχήν.

Ἀλλὰ πάντα ταῦτα θὰ ἦσαν ἴσως περιττά, ἂν οἱ ἐν τῷ Ἄμβωνι τὸν Γυναικωνίτην διαβλέποντες ἐτοξείδευον μέχρι Καλαμπάκας τῆς Θεσσαλίας. Ἐκεῖ θὰ ἔβλεπον αὐτούσιον τὸν παλαιὸν Ἄμβωνα, σωζόμενον ἐν τῇ μικρᾷ Βασιλικῇ, ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ ναοῦ ὀρθούμενον μετὰ τῶν δύο κλιμάκων αὐτοῦ, τῶν κυκλοτερῶν ἐξεδρῶν του καὶ τοῦ πυραμιδοειδοῦς Κιβωρίου του. Ὑποθέτω δ' ὅτι, ἰδίοις αὐτῶν ὄμμασι βλέποντες καὶ πειθόμενοι ὅτι ὁ Ἄμβων ἔκειτο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ, οὐχὶ δὲ ὅτι ἦτο αὐτὸς ὁ ἐν τῷ Ὑπερῴῳ τοῦ ναοῦ Γυναικωνίτης, θὰ ἦνε εἰς τὸ ἑξῆς προσεκτικώτεροι καὶ εὐλαβέστεροι προκειμένου περὶ πραγμάτων τὰ ὁποῖα δὲν ἐμελέτησαν, διὰ τῆς παρερμηνείας δὲ τῶν ὁποίων διασαλεύονται οὐ μόνον καθεστῶτα ὁλοκλήρων αἰώνων καὶ παραδόσεις ἱεραὶ ἅμα καὶ ἐθνικαί, ἀλλὰ καὶ ἤθη καὶ ἔθιμα αἰωνόβια, ἐφ' ὧν, ὡς δὲν θ' ἀγνοῶσι, ἐστηρίχθησαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ στηρίζονται αἱ νομοθεσίαι πάντων τῶν Ἐθνῶν. Καὶ ὑποθέτω ὅτι θὰ συμφωνήσωσι μετ' ἐμοῦ ἰσχυριζομένου, ἐνθεν μέν, ὅτι οὐδεμίαν παραλλαγὴν ἢ διασάλευσιν ἱεροῦ καθεστῶτος, παραδόσεων ἱερῶν καὶ Ἐκκλησιαστικῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων ἐπιτρέπουσι τό τε Πολιτικὸν καὶ τὸ Ἐκκλησιαστικὸν ἡμῶν Σύνταγμα, ἔνθεν δέ, ὅτι δι' ἓν ἔθνος, τοσοῦτον ἐνδόξου παρελθόντος, οἷον τὸ Ἑλληνικόν, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ λογισθῇ ὡς ὀπισθοδρόμησις ἡ ἐμμονὴ πρὸς πᾶν ὅ,τι ἐν τῷ παρελθόντι ὑπῆρξε κλέος αὐτοῦ καὶ δόξα, ἀλλ' ὅτι τοὐναντίον ὀπισθοδρόμησις αὐτοῦ εἶνε ὡς ἀπὸ ρυτῆρος νὰ ἐλαύνῃ πρὸς πᾶν ὅτι ξένον καὶ ἀλλοτρίον, εἰς τὰ κείρια πλήττον Ἔθνός τε καὶ Ἐκκλησίαν.

Κ. Α. ΦΑΧΟΣ

Ο ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΕΚΚΛΗΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ
πρὸς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν

Πιραιιθέντες ἀσχολίαστον ἐν τῷ παρόντι φυλάττω τὴν πρὸς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν ἐγκύκλιον τοῦ Κεντρικοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Σύνδεσμου, ἥτις τόσον θαυμάσιως συγκεντροῖ τὰ σημεῖα τοῦ ὅλου ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος καὶ σαφέστατα διατυποῖ ταῦτα, ἐπιφυλασσόμεθα ἵνα εἰς τὸ προσεχὲς ἡμῶν φύλλον δι' εἰδικοῦ ἄρθρου ἐξάρωμεν αὐτήν.

Ἐγκύκλιος

Ὁ Κεντρικὸς Ἐκκλησιαστικὸς Σύνδεσμος, ὁ συμπηχθεὶς διὰ νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν ὑποζύγωσιν ὑπὸ τὴν Πολιτείαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπέβαλε τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τοῦ 1833 ὁ Πρωτεστάντης ἀντιβασιλεὺς Maurer (βλ. Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία Χ. Ἀνδρούτσου σελ. 65 καὶ ἑξῆς) προσκαλεῖ πάντας τοὺς σεβομένους τὴν Ἐκκλησίαν βουλευτάς, τοὺς γνωρίζοντας ὅτι ἄνευ τῆς Ἐκκλησίας δὲν θὰ ὑπῆρχεν οὔτε Ἔθνος, οὔτε γλῶσσα οὔτε τίποτε σήμερον, νὰ φροντίσωσι νὰ γίνωσιν ἐν τῷ ἀναθεωρουμένῳ Συντάγματι αἱ ἑξῆς δύο ἀπαραίτητοι μεταβολαί.

Α'.) Τὸ 2ον τὸ περὶ Ἐκκλησίας ἄρθρον τοῦ Συντάγματος νὰ γίνῃ ζῶν καὶ ἐνεργόν. Θὰ γίνῃ δὲ τοῦτο α'.) διὰ τῆς ἀντικαταστάσεως τῆς φράσεως ***συνόδου ἀρχιερέων*** ὑπὸ τῆς ***ὑπὸ τοῦ συνόλου τῶν ἀρχιερέων αὐτῆς***. Ἂν τηρηθῇ τὸ ἄρθρον ἀνέπαφον, τότε πρέπει νὰ προστεθῇ ἑρμηνευτικὸν ψήφισμα δηλοῦν σαφῶς ὅτι ***σύνοδος ἀρχιερέων*** εἶνε ἡ ὑπὸ τῶν κανόνων ἐπιβαλλομένη, ἤτοι τὸ σύνολον τῶν ἐπισκόπων αὐτῆς. — β'.) Ἂν προστεθῇ ὡς δεύτερον ἐδάφιον ἐν τῷ 2ῳ ἄρθρῳ τοῦ Συντάγματος λέγον τὰ ἑξῆς. «Εἰδικὸς νόμος κανονίζων τὰ τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τὰς ἱερὰς παροδόσεις θὰ συνταχθῇ καὶ θὰ ψηφισθῇ ὑπὸ τῆς παρούσης Ἐθνοσυνελεύσεως.

Β'.) Τὸ ἐν τῷ 2ῳ ἄρθρῳ αὐτοκέφαλον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἂν δὲν δύναται νὰ καταργηθῇ σήμερον, πρέπει νὰ διατυπωθῇ ἐλαστικῶς κατὰ τὸν ἑξῆς τύπον.

Μετὰ τὰς λέξεις «ὑπὸ ἱερᾶς συνόδου ἀρχιερέων» προσθετέα τὰ ἑξῆς: «*Δύναται ὅμως νὰ ὑπαχθῇ ἐκ νέου ὑπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον διὰ πράξεως ἢ τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἢ τῆς Νομοθετικῆς Ἐξουσίας, ἢ διὰ δημοψηφίσματος τῶν Ὀρθοδόξων μόνον Ἑλλήνων πολιτῶν, καθ' ὅρους κανονισθησομένους ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἱερῶν κανόνων*».

Ἡ ὑπαγωγὴ αὕτη εἶναι ἀναγκαία καὶ διὰ λόγους θρησκευτικούς, ὅπως ἀποκτήσῃ ἡ Ἐκκλησία αὐθυπαρξίαν καὶ ζωὴν καὶ διὰ λόγους Ἐθνικούς, ὅπως σώσωμεν τὸ Πατριαρχεῖον, τὸν κρῖκον δι' οὗ συνδεόμεθα οἱ ἐλεύθεροι πρὸς τοὺς ὑποδούλους. Διότι εἶνε φανερὸν ὅτι ἄνευ τῆς ἑνώσεως τῶν δύο Ἐκκλησιῶν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἢ θὰ ἐκλίπῃ βαθμηδόν, ἀποσπωμένων τῶν ἐπαρχιῶν αὐτοῦ, ἢ θὰ ἐκσλαυϊσθῇ ἂν ἡ Κων)πολις καταληφθῇ ὑπὸ πολυαρίθμων Σλαύων, ἐφ' ὅσον δὲν θὰ ἔχῃ Ἑλληνικὰς Ἐπαρχίας, ἐφ' ὧν νὰ στηριχθῇ.

Οἱ φόβοι τῶν μικρονόων πολιτικῶν εἶναι ἀσύστατοι διότι α'.) Κράτος ἐν Κράτει δὲν γίνεται οὕτω (βλ. Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία Χ. Ἀνδρούτσου σελ. 109 καὶ ἑξ.) β'.) Δὲν ὑπάρχει φόβος ἐπηρεασμοῦ τῶν Πατριαρχείων καὶ δι' αὐτοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τῆς κατεχούσης τὴν Κων)πολιν ξένης ἀρχῆς καὶ μάλιστα δι' ἀνθρώπους ἐκτὸς τῆς ἀρχῆς ταύτης διατελοῦντας, ὡς ἀποδεικνύει ἡ ἱστορία τοῦ διέποντος τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀπὸ τῆς ἁλώσεως ὑποστήματος. Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει τὰ πράγματα θὰ κανονισθῶσιν ἐν τῇ εἰδικῇ νομοθεσίᾳ τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, οὕτως ὥστε νὰ διατηρηθῇ μὲν ὁ δεσμὸς πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον, νὰ μὴ παραβλαπτῆται δὲ διόλου ἡ ἐσωτερικὴ διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐκ τοῦ Γραφείου

ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Τὸ ἠλεκτρικὸν φῶς ἐν τοῖς ναοῖς.

Ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης Ἀθηνῶν κ. Θεόκλητος δι' ἐγκυκλίου Αὐτοῦ πρὸς τὰ ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια τῶν ναῶν διέταξε τὴν κατάργησιν τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτὸς καὶ τὴν ἐπανάφορὰν τοῦ ἐλαίου καὶ τοῦ κηροῦ, δι' ὧν ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία προσφέρει τὰς πρὸς τὸν Ὕψιστον θυσίας της. Ἀλλ' ὡς πληροφορούμεθα ναῶν τινων οἱ ἐπίτροποι δυστροποῦντες δὲν συνεμορφώθησαν εἰσέτι πρὸς τὴν διαταγὴν ταύτην τῆς Α. Πανιερότητος, τὴν οὖσαν καὶ θέλησιν ***παλλαϊκήν***. Οἱ λόγοι τῆς δυστροπίας τῶν κυρίων τούτων εἶνε περιττὸν νὰ ἐκτεθῶσιν. Ἐκεῖνο ὅμως περὶ τοῦ ὁποίου οὐδόλως ἀμφιβάλλομεν εἶναι, ὅτι ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης μιμούμενος τὸν ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ὅστις διὰ τοῦ φραγγελίου ἐξεδίωξε τοὺς ποιοῦντας τὸν οἶκον τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ οἶκον ἐμπορίου, θὰ δώσῃ τὸ προσῆκον μάθημα εἰς τοὺς κυρίους αὐτούς, οἵτινες κατήντησαν τοὺς ἐφ' ὧν ἐπιτροπεύουσι ναοὺς κέντρα κοσμικῶν συναναστροφῶν καὶ πάσης ἀνευλαβοῦς καὶ ἀσεβοῦς παρεκτροπῆς.

Οἱ χοροὶ τῶν ἱεροψαλτῶν εἰς τὰς θέσεις των.

Δι' ἑτέρας ἐγκυκλίου οἱ ἐν τῷ γυναικωνίτῃ ψάλλοντες χοροὶ διατάσσονται νὰ κατέλθωσιν εἰς τὰς θέσεις των. Ἔχομεν τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ διαταγὴ αὕτη θὰ ἐκτελεσθῇ ἀμέσως, διότι τοῦτο ἐπιβάλλουσιν αἱ ἱεραὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν παραδόσεις. Ἀλλ' ἔχομεν μίαν εὐλαβεστάτην παρατήρησιν. Ἡ καταβίβασις τῶν χορῶν ἀπὸ τοῦ γυναικωνίτου συνεπάγεται τὴν κατάργησιν τῆς καντάδας. Διότι, ἂν πρόκηται κατερχόμενοι οἱ χοροὶ εἰς τὸν κυρίως ναὸν νὰ ἐξακολουθῶσι τὰ αὐτὰ μουσικὰ ἔκτροπα, τότε προτιμότερον θὰ ἦτο νὰ ἔμενον ἐκεῖ ἐπάνω ἀθέατοι, ἵνα μὴ τοὐλάχιστον ὑποπίπτωσιν εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν ἐκκλησιαζομένων αἱ ἀηδεῖς ἀσχημίαι καὶ αἱ θεατρικαὶ καὶ παντομιμικαὶ κινήσεις των. Καθ' ἡμᾶς τὸ ζήτημα τοῦτο ἐν σχέσει πρὸς τὸ τοῦ εἴδους τῆς μουσικῆς, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ψάλληται, εἶναι δευτερεῦον. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἡμεῖς, σήμερον μάλιστα, θεωροῦμεν οὐσιωδέστατον εἶναι ἡ κατάργησις τῆς καντάδας. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐπὶ τούτου γνώμη τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰδίως τοῦ πεπνυμένου ἀρχηγοῦ αὐτῆς εἶναι ἐκπεφρασμένη ῥητῶς καὶ ἀπεριφράστως καὶ διὰ προτέρων μὲν ἐγκυκλίων, ἀλλ' ἰδίως διὰ τῆς ἐγκυκλίου τοῦ 1906, φρονοῦμεν ὅτι πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ αὕτη πιστῶς καὶ κατὰ γράμμα, ἵνα ὁ εὐσεβὴς Ἑλληνικὸς λαὸς ὁ ἀξιῶν ν' ἀκούῃ τὴν μουσικὴν τῶν πατέρων του, ἱκανοποιούμενος πλήρως, μὴ ἀναγκασθῇ νὰ ἐπιβάλῃ τὴν θέλησιν αὐτοῦ, δι' ὧν ἐκεῖνος οἶδε μέσων. Αὕτη εἶναι σήμερον ὑπέρ ποτε ἡ θέλησις καὶ ἡ ἀξίωσις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, τοῦτο δὲ ἡ Ἁγία καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι θὰ πράξῃ ἄνευ ἀναβολῆς, ἄνευ δισταγμῶν, ἄνευ φόβου τινός, διότι καὶ τὰ μέσα καὶ τὴν δύναμιν ἔχει νὰ ἐπιβάλῃ τὴν θέλησιν Αὐτῆς.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Συμπληροῦντες ὅσα ἐν τοῖς προηγουμένοις ἡμῶν φύλλοις ἐγράφησαν περὶ τοῦ συνταράξαντος τὴν Ἐκκλησίαν Ἱεροσολύμων ζητήματος, δημοσιεύομεν σήμερον περίληψιν τῆς ἀποφάσεως, ἣν ἐξέδωκεν ἡ Κυβέρνησις Παλαιστίνης κατόπιν ἐγκρίσεως αὐτῆς καὶ ἐκ Λονδίνου.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ταύτῃ νομίζομεν καθῆκον ἡμῶν νὰ τονίσωμεν, ὅτι ἥ τε Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καὶ τὸ Ἔθνος ὁλόκληρον ἔχουσι καθῆκον ἱερὸν νὰ δείξωσιν ἐμπράκτως τὸ ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Τάφου ἐνδιαφέρον αὐτῶν, οὐ μόνον πρὸς ἠθικήν, ἀλλὰ καὶ πρὸς οἰκονομικὴν αὐτοῦ ἐνίσχυσιν. Ἡ Ἑλληνικὴ ἰδίως Κυβέρνησις εἶναι ὑψίστη ἐθνικὴ ἀνάγκη νὰ ἐνδιαφέρηται μόνον διὰ τὰ Πανάγια Προσκυνήματα οὐχὶ δὲ διὰ τὰ πρόσωπα. Διότι δυστυχῶς εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ὁσάκις ἀνεμίχθη πρὸς ὑποστήριξιν προσωπικῶν ζητημάτων, πάντοτε σχεδὸν ἀπέτυχεν. Καὶ τὸ ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Τάφου ἐπιβεβλημένον αὐτῇ ἐθνικῶς ἐνδιαφέρον ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀνάγκη νὰ δείξῃ σήμερον κατὰ τρόπον, μὴ προσκρούοντα εἰς τὰς ἀγγλικὰς ἀπόψεις. Διότι ἄνευ τῆς Ἀγγλικῆς ὑποστηρίξεως καὶ προστασίας οὐδὲν δυνάμεθα νὰ πράξωμεν ἐν Παλαιστίνῃ. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, καθόσον διὰ τῆς ἀποφάσεως Αὐτῆς ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις θεμελιοῖ τὴν ἀνὰ τοὺς Ἁγίους τόπους τιμαλφῆ κληρονομίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τὸ ὁποῖον ἤδη ἓν μόνον ἔχει ἐπιτακτικὸν καθῆκον. Τὴν λῆψιν οἰκονομικῶν μέτρων πρὸς προστασίαν τοῦ Παναγίου Τάφου ἀπὸ οἰκονομικῆς καταστροφῆς.

Ἰδοὺ ἡ περίληψις τῆς ἀποφάσεως.

Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἀναγνωρίζει τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων κ. Δαμιανὸν ὡς τὸν ἰσόβιον Ἀρχηγὸν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος δὲν ἔχει τὸ κῦρος νὰ παύῃ αὐτὸν εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν.

Προτρέπει τοὺς Ἀρχιερεῖς, ὅπως προσέλθωσιν εἰς τὸν Πατριάρχην καὶ συνεργασθῶσι μετ' αὐτοῦ. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ὁ Πατριάρχης δύναται νὰ χωρήσῃ ἐπὶ τὸ ἔργον, συνεδριάζων μετὰ τῶν περὶ Αὐτὸν Συνοδικῶν.

Ἀποβλέπουσα εἰς τὸ συμφέρον τοῦ Πατριαρχείου, τοῦ δεινῶς δυσπραγοῦντος οἰκονομικῶς, ἐπιτρέπει τὴν πώλησιν ἀκινήτων.

Ῥητῶς ἀπαγορεύει τὴν ἀνάμιξιν τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν εἰς τὰ τῆς Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας, ὑφ' οἱανδήποτε αἰτίαν ἢ πρόφασιν.

Δικαιολογεῖ πληρέστατα τὴν στάσιν τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν περὶ Αὐτὸν ἐν τῷ ζητήματι τοῦ διὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος δανείου τοῦ ὁποίου οἱ ὅροι ἦσαν λίαν ἐπαχθεῖς, ἐπιδοκιμάζει δὲ καὶ τὰς σχετικὰς ἀποφάσεις περὶ τῶν ὑποβολιμαίων Κανονισμῶν.

Ἀπαλλάσσει τὸ Πατριαρχεῖον παντὸς ἐλέγχου ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν αὐτοῦ. Ἐφ' ὅσον τὸ οἰκονομικὸν πρόβλημα δὲν λύεται θὰ παρέχῃ ἡ Κυβέρνησις 3500 λίρας Αἰγύπτου μηνιαίως, πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ Πατριαρχείου.

Τὰς ἀνωτέρω ἀποφάσεις αὐτῆς ἡ Κυβέρνησις Παλαιστίνης ἀκεκοίνωσε δι' ἐγγράφου αὐτῆς εἰς τὸν Μακαριώτατον Πατριάρχην κ. Δαμιανόν, ἀντίγραφον δὲ τούτου ἀπέστειλε καὶ εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς ὅπως λάβωσι γνῶσιν αὐτῶν

Ἡ Α. Θ. Μακαριότης ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἔσπευσε νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Κυβέρνησιν Παλαιστίνης διὰ τὸ μετὰ πνεύματος ἀπολύτου δικαιοσύνης ἐπιδειχθὲν ὑπὲρ αὐτῆς ἐνδιαφέρον, καὶ νὰ ἐξάρῃ τὰς ἀγαθὰς συνεπείας, τὰς ὁποίας θὰ ἔχωσιν αἱ ἀποφάσεις αὗται ἐπὶ τῆς καθ' ὅλου προκοπῆς καὶ ἡσυχίας τῆς διὰ ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν ῥαδιουργιῶν διηνεκῶς συνταρασσομένης Ἁγιοταφιτικῆς Ἀδελφότητος.

ΑΣΙΝΑΣ Ο ΜΕΛΩΔΟΣ

Βούθημα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἱερᾶς ἡμῶν μουσικῆς.

(Βλέπε συνέχειαν εἰς τὸ 2 φύλλον)

Αἱ ψάλλουσαι τρεῖς ἀδελφαὶ βασιλόπαιδες ἦσαν βεβαίως Ἑλληνίδες, ἐν Κ)πόλει γεννηθεῖσαι καὶ τυχοῦσαι τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς παιδεύσεως, τῆς ὁποίας ἀπήλαυον αἱ ἐν ἑλληνικῷ περιβάλλοντι γεννηθεῖσαι, ἐν ἑλληνικῇ πόλει σχετιζόμεναι μεθ' Ἑλλήνων λογίων, μάλιστα κληρικῶν. Ἡ περίφημος αὐτῶν μήτηρ Εὐδοξία, ἡ τῷ Χρυσοστόμῳ πρλεμία, ἣν θυγάτηρ φράγκου τινὸς στρατηγοῦ. Τὴν μουσικὴν ἐδιδάχθησαν προδήλως ἐν τῷ παλατίῳ, ταύτην δ' ἐξασκοῦσαι ἔψαλλον ἐν ναῷ τινὶ τῶν ἀνακτόρων, διότι ὑπῆρχον εἰς τὰ ἀνάκτορα ναοί, καθὼς ὑπῆρχον καὶ εἰς τὰς μεγάλας οἰκίας, οὓς ἐν μέλλοντι γινώσκομεν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν τῶν κτητορικῶν.

Ἔζων δ' αἱ βασιλόπαιδες ἐν κοινωνίᾳ τοιοῦτο γυναικοκρατικὸν τιμώσῃ καθεστώς. Σχεδὸν αὐταῖς σύγχρονος ἱερὸς Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης, πρὸς Ἰσίδωρον ἐπίσκοπον γράφει τάδε, μαρτυρῶν, ἅμα δὲ καὶ ἀποδοκιμάζων τὸ δίκαιον τῶν γυναικῶν τοῦ ψάλλειν ἐπ' ἐκκλησίας. Ἀποφαινόμενος ὅτι «***τὸ γυναῖκας ψάλλειν ἐν ἐκκλησίαις ἀποστολικόν***» λέγει. «***Τὰς ἐν ἐκκλησίαις φλυαρίας οἱ τοῦ Κυρίου ἀπόστολοι καταπαῦσαι βουλόμενοι, οἱ τῆς ἡμῶν παιδευταὶ καταστάσεως, ψάλλειν ἐν αὐταῖς τὰς γυναῖκας συνετῶς συνεχώρησαν***. Ἀλλ' ὡς πάντα εἰς τοὐναντίον ἐτράπη τὰ θεοφόρα διδάγματα, καὶ τοῦτο εἰς ἔκλυσιν καὶ ἁμαρτίας ὑπόθεσιν τοῖς πλείοσι γέγονε· καὶ κατάνυξιν μὲν ἐκ τῶν θείων ὕμνων οὐχ ὑπομένουσι· τῇ δὲ τοῦ μέλους ἡδύτητι εἰς ἐρεθισμὸν παθημάτων χρώμενοι οὐδὲν αὐτὴν(10) ἔχειν πλέον τῶν ἐπὶ σκηνῆς ᾀσμάτων λογίζονται. Χρὴ τοίνυν, εἰ μέλλοιμεν τὸ τῷ Θεῷ ἀρέσκον ζητεῖν καὶ τὸ κοινῇ συμφέρον ποιεῖν, παύειν ταύτας καὶ τῆς ἐν ἐκκλησίᾳ ᾠδῆς καὶ τῆς ἐν πόλει μονῆς (1) ὡς χριστοκαπήλους καὶ τὸ θεῖον χάρισμα μισθὸν ἀπωλείας ἐργαζομένας»(12).

Ἡ τοιαύτη γνώμη τοῦ λαμπροῦ Ἰσιδώρου ἀποδεκτὴ γενομένη ἤθελεν ἔχει ἐπιζήμια ἀποτελέσματα. Ἐὰν θελήσωμεν νὰ καταλύσωμεν θεσμὸν ἢ συνήθειάν τινα, διότι μερίς τις τῶν ταῦτα ἐφαρμοζόντων ἢ ἀκολουθούντων παραίτιος σκανδάλου γίνεται, καὶ τὴν ἐξομολόγησιν θὰ καταργήσωμεν καὶ τὸν μοναχικὸν βίον θὰ ἐξοντώσωμεν, καὶ τὴν ἱερωσύνην. Φρονῶ δ' ὅτι ὁ Πηλουσιώτης εἰς ὦτα οὐκ ἀκουόντων ἐλάλησεν. Ἐν αὐτῇ σχεδὸν τῇ πρωτευούσῃ τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου αὐτοκρατορίας ὁ διάσημος μοναχὸς Αὐξέντιος ὁ Σῦρος («***ὁ ἐν τῷ βουνῷ***» λεγόμενος συνέστησε, κατὰ τὰ μέσα τῆς Ε'. ἑκατονταετηρίδος (13) ἐν τοῖς ὑπ' αὐτὸν μοναστηρίοις, τῷ ἀνδρείῳ καὶ τῷ γυναικείῳ, χοροὺς ἐξ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, χάριν τῶν παννυχίδων. Ἦσαν δὲ τὰ μοναστήρια ταῦτα ἱδρυμένα οὐ μακρὰν τῆς Χαλκηδόνος, ὑπερκείμενα τοῦ Βρύα, τοῦ σημερινοῦ Μάλ-τεπε, καθὼς ἐδίδαξαν ἡμᾶς ἀρχαιολόγοι δόκιμοι, οὐχ οἱ «***ἀπὸ μηχανῆς***» (σιδηροδρομικῆς). Τὰ ἐν ταῖς μοναῖς τοῦ ὁσίου Αὐξεντίου ψαλλόμενα ἱερὰ ᾄσματα φαίνεταί μοι συντάξας Ἄνθιμος ὁ πρεσβύτερος, ἐκεῖνος πιθανῶς ὁ τῷ Τιμοκλεῖ σύγχρονος ποιητὴς τῶν τροπαρίων, ἀμφότεροι κατὰ τὸν χρόνον τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου ζήσαντες.

Εἴπερ ἔψαλλον ἐν ταῖς τοῦ βουνοῦ τοῦ Αὐξεντίου μοναῖς εἰς συριακὴν γλῶσσαν ἀμάρτυρον, καίτοι ἠδύναντο τοῦτο νὰ πράξωσιν, ἀφοῦ γοτθιστὶ καὶ ἔψαλλον καὶ τὰς ἁγίας ἀνεγίνωσκον Γραφὰς ἐν μέσῃ Κωνσταντινοπόλει. Ἀλλ' ὁ Αὐξέντιος ἦν εἰδήμων τῆς ἑλληνικῆς. καὶ γινώσκομεν(11) εὐχὴν αὐτοῦ συντεταγμένην

ἑλληνιστί. Ἐπίσης ἠδύνατο, οὐδενὸς ἐμποδίσαι δυναμένου, ἵνα ἔχῃ καὶ τυπικὸν τελετῶν ἴδιον, καὶ δίαιταν ἰδίαν, καὶ διοίκησιν μονῶν ἰδίαν, καὶ μελῳδίαν ἰδίαν, καὶ σύστημα εὐχῶν ἱερῶν καὶ ἀναγνωσμάτων ἱερῶν ἴδιον, μεταγγίζων ἀπὸ τῶν τῆς πατρίδος αὐτοῦ, κατὰ τὸ τότ' ἐπικρατοῦν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ σύστημα, τὸ νῦν λεγόμενον ἀποκεντρωτικόν.

Ἱερὰς τελετὰς καὶ εὐχὰς εἶχεν ἑκάστη πόλις καὶ χώρα κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας καὶ χρόνους ὕστερον πολλούς, εἶχε δὲ καὶ ψαλμῳδίαν ἰδίαν. Διηγεῖται ὁ Ἑρμίας([15])ὅτι Νεκταρίου πατριαρχοῦντος ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, τὸ λείψανον Μελετίου τοῦ λαμπροῦ τῶν ἀντιοχέων πατριάρχου, κατὰ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου προσταγήν, τὴν δικαίαν, ἀνεκομίσθη εἰς Ἀντιόχειαν ἐκ Κ)πόλεως, προστίθησι δὲ· «***λέγεται, διὰ πάσης τῆς λεωφόρου, κατὰ πρόσταγμα βασιλέως, ἐντὸς τειχῶν εἰς τὰς πόλεις εἰσδεχθῆναι, παρὰ τὸ νενομισμένον ρωμαίοις,([16]) ἀμοιβαδόν τε ὑπὸ ψαλμωδίαις ταῖς ἐν ἑκάστῳ τόπῳ τιμώμενον, ἕως Ἀντιοχείας διακοσμιθῆναι***». Καὶ ἐπειδὴ πᾶσα χώρα καὶ πᾶσα πόλις ἦν ἀδύνατον ἵνα ἔχῃ μουσικὴν ἰδίαν, φρονῶ ὅτι, δι' ὧν παρατάττει λέξεων ὁ Σωζόμενος παραδίδωσιν ἡμῖν ὅτι πᾶσα πόλις καὶ χώρα εἶχον ἑκάστη διὰ ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν περίπτωσιν καὶ τὴν ἀνάγκην ἰδίας ᾀσματικὰς ἀκολουθίας δι' ὧν καὶ τὴν μνήμην καὶ τὴν λάρνακα τοῦ Μελετίου τὴν τιμίαν ἐτίμησαν αἱ πόλεις, ὅσας ἐπεσκέπτετο τὸ λείψανον· οὐδ' ἐννοῶ ἄλλως ἑρμηνευομένας τὰς λέξεις «***ὑπὸ ψαλμωδίαις ταῖς ἐν ἑκάστῳ τόπῳ***».

Κατὰ ταῦτα λοιπόν, ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τῆς Συρίας ἐπεκράτει καὶ ὁ θεσμὸς τῆς ἐν ναοῖς ψαλμῳδίας τῶν γυναικῶν, ἧς ἀρχαιοτέραν μαρτυρίαν ἔχομεν τὰς τολμηρίας τοῦ κακοδόξου Παύλου τοῦ Σαμοσατέως, οὗ ἐνώπιον ἔψαλλον γυναῖκες· ἂν δὲ βλέπωμεν, περὶ τὰ μέσα τῆς Γ' ἑκατονταετηρίδος, τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ σύνοδον καταδικάζουσαν τὰς τοιαύτας ψαλμῳδίας, πρόσχωμεν εἰς τὸ συνοδικὸν γράμμα([17]) ἵνα καὶ δοκίμως συμπεράνωμεν τἀληθές. «***Ψαλμοὺς δὲ τοὺς μὲν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν παύσας, ὡς δὴ νεωτέρους καὶ νεωτέρων ἀνδρῶν συγγράμματα, εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐν μέσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, τῇ μεγάλῃ τοῦ πάσχα ἡμέρᾳ, ψαλμῳδεῖν γυναῖκας παρασκευάζων, ὧν καὶ ἀκούσας ἄν τις φρίξειεν***»... Ἄρα· καταδικάζεται ὄχι τὸ δίκαιον τῆς γυναικὸς τοῦ ψάλλειν ἐν ναοῖς, ἀλλὰ τὸ ψάλλειν τὰς γυναῖκας ᾄσματα ἀκανόνιστα, καὶ ἀντικαθιστᾶν τοὺς εἰς Θεὸν ὕμνους διὰ τῶν ᾠδῶν εἰς ἄνθρωπον ζῶντα καὶ τοὺς κρότους τῶν χειρῶν θηρεύοντα.

Ἡ συνοδικὴ ἐπιστολὴ προκαλεῖ τινας ἐξηγήσεις, ἐπιβαλλομένας μάλιστα.

(ἕπεται συνέχεια)

Ὁ μέγας χαρτοφύλαξ

Μανουὴλ Ἰω. Γεδεων

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

10 Τὴν ἡδύτητα, δῆλα δη!

11 Μονῆς σημαίνει διαμονῆς· ἐξ οὗ συμπεραίνω ὅτι αἱ ψάλλουσαι ἐν πόλεσι γυναῖκες ἦσαν μοναχαί, κατερχόμεναι καὶ διαμένουσαι εἰς τοὺς ἀγχιτέρμονας αὐτῶν πόλεις.

12 Ἰσιδώρου ἐπιστ. βιβλ. Α'. 90.

13 Βίος Αὐξεντίου ὑπὸ Συμεὼν Μεταφραστοῦ. Πατρολογίας Migne τόμου ΡΙΔ'. στήλη 1380, § β'.

14 Βλέπε ἐν 391 σελίδι τοῦ ΚΓ'. τόμου τῆς «Ἐκκλησ. Ἀληθείας» ἐν διατριβῇ μου φερούσῃ τίτλον «Ἀναγνώσεις ἐκ τοῦ Ὡρολογίου τῆς τῶν Ἀκοιμήτων μονῆς», ὅρα δὲ καὶ πρόλογόν μου εἰς τὸ Τυπικὸν Μηχαὴλ Παλαιολόγου κλπ.

15 Ἐκκλησ. Ἱστορίας Ζ'. βιβλίου 10 κεφάλαιον.

16 Ἐναντίον δῆλα δὴ τοῦ καθεστῶτος, τοῦ μὴ εἰσάγεσθαι σῶμα νεκρὸν ἀνθρώπου ἐντὸς τειχῶν καὶ ἐξάγεσθαι ἵνα εἰσαχθῇ εἰς ἑτέραν πόλιν.

17 Ἐπιστολὴ Ἐλείου, Ὑμεναίου, Θεοτέκνου κλπ. κατὰ Σαμοσατέως καὶ τῆς νεωτεροποιίας ταύτης εἰσηγητοῦ. Εὐσεβίου Ἐκκλησ. Ἱστορ. βιβλ. Ζ'. 30.

ΔΙΑΛΕΞΙΣ

Εὔας Ἀγγέλου Σικελιανοῦ

Ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ἡμῶν φύλλῳ ἀνηγγείλαμεν, δημοσιεύομεν σήμερον τὴν ἐξόχως ὡραίαν καὶ διδακτικὴν τῆς κ. Σικελιανοῦ διάλεξιν, ἥτις, γενομένη κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ Γυναικείου Συνεδρίου ἐν τῷ «Παρνασσῷ», τοσοῦτον ἐνθουσιασμὸν προεκάλεσε μεταξὺ τοῦ πυκνοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου της. Ἡ κ. Σικελιανοῦ, Ἀμερικανὶς τὴν καταγωγήν, ἀπὸ δεκατετραετίας δ' ἐγκατασταθεῖσα ἐν Ἑλλάδι, ὁμιλεῖ ἤδη καὶ γράφει ἀπταίστως τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν, ἣν ἐν ὀλιγίστῳ χρόνῳ κατώρθωσε νὰ ἐκμάθῃ ὁμοῦ μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς. Περὶ τῆς ὑπερελληνίδος ταύτης κυρίας θὰ γράψωμεν ἐν ἐκτάσει εἰς τὸ προσεχὲς ἡμῶν φύλλον, δημοσιεύοντες ἅμα καὶ τὴν εἰκόνα αὐτῆς, ἵνα οἱ ἁπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ζηλωταὶ τῆς πατρίου μουσικῆς γνωρίσωσι τὴν συμπαθῆ φυσιογνωμίαν τῆς ὑπερόχου ταύτης κυρίας. Τὴν διάλεξιν δημοσιεύομεν ἀπαράλλακτον μετά τινων ἐλαφρῶν λεκτικῶν ἐπανορθώσεων, ἀδείᾳ καὶ ἐγκρίσει τῆς κ. Σικελιανοῦ.

Η ΒΥΒΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Καὶ τὸ νέον ὄργανον

Ἀμέσως μετὰ τὴν μεγαλοπρεπῆ ἔναρξιν τοῦ συνεδρίου τούτου τὴν παρελθοῦσαν Κυριακήν, ἡ ἀγαπητὴ πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου εἶπεν εἰς μίαν φίλην μου Ἀμερικανίδα, ὅτι εἰς τὸν θαυμασμὸν τὸν ὁποῖον τῇ ἐνέπνευσεν ἡ δρᾶσις καὶ ἡ τάξις τῆς Ἀμερικανίδος εἰς ἓν ταξείδιον τὸ ὁποῖον ἔκαμεν εἰς τὴν Ἀμερικήν, χρεωστεῖ ὅλην τὴν κατόπιν ἐνέργειάν της.

Φυσικῶς ὡς Ἀμερικανὶς ἐκολακεύθην ὅταν ἤκουσα αὐτὰ τὰ λόγια. Ἀλλὰ παρακολουθοῦσα αὐτὴν τὴν ἑβδομάδα ὅλην τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πρώτου Γυναικείου Συνεδρίου εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὡς μία ἡ ὁποία ἐμεγάλωσε, (ἐπειδὴ ἡ μήτηρ μου ἦτο μία πρωταγωνίστρια εἰς τὴν μεγάλην πάλην τῆς Ἀμερικῆς) εἰς ἀτμοσφαῖραν ὁμιλιῶν, διαλέξεων καὶ συνεδριάσεων ὑπὲρ τῶν δικαίων τῆς γυναικός, εἶδον κάτι ἄλλο εἰς τοῦτο τὸ Συνέδριον, τὸ ὁποῖον δὲν ὡμοίαζε μὲ κανὲν ἄλλο.

Τώρα ἀπὸ ὀκτὼ ἡμερῶν, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀδιακόπως ἡ Ἑλληνὶς δεικνύει τὴν ἀφοσίωσίν της, τὴν μεγάλην της ἀξιοπρέπειαν, μίαν ὑπεροχὴν εἰς τὸν λόγον ἥτις καταπλήττει, ἀλλὰ πρὸ παντὸς μίαν καλωσύνην, μίαν γλυκύτητα ἀπολύτως ἰδικήν της, καὶ θέλω νὰ συγχαρῶ τὴν πολὺ ἀγαπητὴν πρόεδρον κυρίαν Παρρέν, ὄχι τόσον διότι κατώρθωσε νὰ μιμηθῇ μὲ τόσην ἐπιτυχίαν τὰς Ἀμερικανίδας, ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἐπειδὴ ἔδωκεν εἰς αὐτὸ τὸ πρῶτον Γυναικεῖον συνέδριον ἕνα χαρακτῆρα καθαρῶς Ἑλληνικόν.

Εἰς ἓν σημεῖον μόνον διέκρινε κανεὶς τὴν ἔλλειψιν τοῦ Ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος. Ἓν βράδυ συνεκεντρώθημεν δι' ὀλίγην ἀνάπαυσιν καὶ ἐκεῖ ἐπεράσαμεν μίαν ὥραν πολὺ μὲν εὐχάριστον, ἀλλ' ἡ ὁποία δὲν εἶχε τίποτε διαφορετικὸν ἀπὸ οἱανδήποτε παρομοίαν συγκέντρωσιν καὶ εἰς ὁποιανδήποτε πρωτεύουσαν τῆς Εὐρώπης ἢ τῆς Ἀμερικῆς.

Ὁ Καρλάηλ λέγει κάπου, ὅτι ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ καταλάβῃ καὶ νὰ κρίνῃ ἕνα ἄνθρωπον μόνον ὅταν τὸν ἀκούῃ να γελᾷ. Ὅτι δύο ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι γελῶσι μὲ τὴν ἰδίαν αἰτίαν ἔχουσι βαθεῖαν ψυχικὴν συγγένειαν, καὶ ὅτι κάθε σύνδεσμος καταστρέφεται μεταξὺ ἀνθρώπων, ὅταν ὁ εἷς γελᾷ δι' ἓν πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν προξενεῖ γέλωτα εἰς τὸν ἄλλον. Δηλαδὴ οἱ ἄνθρωποι ἀποκαλύπτονται εἰς τὴν διασκέδασίν των.

Ἂν εἶνε τοῦτο ἀληθὲς, ὑπάρχει εἰς τὰς Ἀθήνας, εὐτυχῶς ὄχι ἀκόμη εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἓν ἐπικίνδυνον σημεῖον διὰ τὸν Ἑλληνισμόν.

Ἀπὸ κανὲν σπῆτι, ὅπου συγκεντρώνονται διὰ διασκέδασιν, δὲν φεύγει κανεὶς μὲ ἄλλην ἱκανοποίησιν ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὁποίαν θὰ ἠσθάνετο εἰς τὸ Λονδῖνον ἢ εἰς τὸ Παρίσι. Καὶ ἐρωτᾷ κανείς, διατί ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι λάμπουσιν ἀδιακόπως ἀπὸ ἀκράδαντον ἐνθουσιασμὸν διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ θυσιάζονται δι' αὐτήν, διατί εἰς τὰ σαλόνια των δίδουσι τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εἶνε Εὐρωπαῖοι;

Μερικοὶ νομίζουσιν ὅτι εἶνε κυρίως ζήτημα τοῦ φορέματος καὶ φαντάζονται, ὅτι μόνον μία ἀπόφασις χρειάζεται· νὰ φορῶσι Ἑλληνικὰ φορέματα, εἴτε ἀρχαῖα, εἴτε νέα εἰς ἐπισήμους συγκεντρώσεις, διὰ νὰ ἰατρευθῇ αὐτὸ τὸ κακὸν τὸ ὁποῖον ὅλοι ὁμολογοῦσιν.

Ἐγὼ φαντάζομαι ὅτι τὸ κακὸν εἶνε πολὺ βαθύτερον καὶ ὅτι μία τοιαύτη ἀπόφασις θὰ ἐπαρουσίαζε πάλιν Εὐρωπαίους, ἀλλὰ Εὐρωπαίους εἰς ἓν bal Masqué.

Δὲν εἶνε οὔτε τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης, διότι οἱ περισσότεροι Ἕλληνες τώρα ὁμιλοῦσιν εὐτυχῶς Ἑλληνικά.

Ἀρά γε τί εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς ἀφίνει μὲ μίαν ἀπογοήτευσιν, ὅτι ἡ πνευματικὴ δύναμις καὶ ἡ ὑπέροχος καλωσύνη τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἑλληνίδων κάπου σκορπίζεται καὶ χάνεται;

Εἰς αὐτὸ τὸ Συνέδριον συχνὰ ἠκούσαμεν ἀναγκαστικῶς σχέδια καὶ συστάσεις καὶ εὐχὰς πρὸς μίμησιν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Εἶναι βέβαιον, ὅτι εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὑπάρχουσι πολλὰ συστήματα ἐκπαιδευτικά, φιλανθρωπικὰ καὶ νομικὰ μεγίστης σημασίας διὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ διατί τὰ θέλομεν ὅλα αὐτὰ τὰ ξένα συστήματα;

Ἂν πρόκηται νὰ μιμηθῶμεν ξένους λαούς, ὅπως ἔκαμε τόσον συχνὰ ἡ Ἀρχαία Ἑλλάς, διὰ νὰ χωνεύσωμεν καλὰ καλὰ τὰ ξένα συστήματα καὶ νὰ ἐλευθερώσωμεν μὲ αὐτὰ τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα, βαδίζομεν σύμφωνα μὲ τὴν παράδοσιν καὶ μὲ τὴν μοῖραν τὴν Ἑλληνικήν.

Ἂν πιστεύσωμεν ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶχε καὶ ἔχει ὑπέροχον καὶ μοναδικὸν προορισμὸν ἐντελῶς ἰδικόν της ἔχει καλῶς. Ἀλλὰ ἐὰν πρόκηται νὰ διορθώσωμεν ἀδιακρίτως τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ γινώμεθα Εὐρωπαῖοι, οὔτε ἡ ἐκπαίδευσις, οὔτε ἡ καθαριότης, οὔτε οἱ νόμοι, οὔτε ἡ ὑγεία, οὔτε ὁ θεῖος ἀγών ἔχει κανὲν ἀπολύτως ἐνδιαφέρον μεγαλείτερον ἀπὸ μίαν περιωρισμένην ἐλεημοσύνην.

* * *

Ὁ σκοπὸς τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων ὑπῆρξε πάντοτε σύμφωνος μὲ τὴν πίστιν τὴν ὁποίαν ὅλοι ὁμολογοῦμεν, ὅτι δηλ. τὰ καλὰ τῆς Ἑλλάδος δὲν πρέπει νὰ τὰ διορθώσωμεν, ἀλλὰ μὲ κάθε τρόπον νὰ τὰ περισώσωμεν. Καὶ μὲ αὐτὸν τὸν σκοπόν, τὸ πλέον ἐμπνευσμένον ἔργον τῆς ἀγαπητῆς κ. Προέδρου ὑπῆρξεν ἡ ἀναγέννησις τῶν Ἑλληνικῶν χορῶν.

Δὲν ἤμην πλησίον της τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ διωργάνωνε καὶ δὲν εἰξεύρω καμμίαν λεπτομέρειαν διὰ τὰς δυσκολίας τὰς ὁποίας συνήντα. Ἀλλὰ εἶμαι βεβαία ὅτι δυσκολώτερον καὶ ἀπὸ τὴν συλλογὴν τῶν φορεμάτων ἀκόμη, διὰ τὴν ὁποιαν δικαίως καυχᾶται τὸ Λύκειον, θὰ ἦτο τὸ ζήτημα τῆς μουσικῆς.

Χωρὶς νὰ εἰξεύρω, ὅπως λέγω, τίποτε, θὰ ἠμποροῦσα νὰ σᾶς δώσω πιστὴν εἰκόνα ἀπὸ τὸ μαρτύριον τὸ ὁποῖον θὰ ἔχῃ περάσει, ἐνῷ ὑπάρχει πληθώρα χορευτικῶν τραγουδιῶν, διὰ νὰ εὕρῃ ὀλίγα κατάλληλα διὰ τὸν σκοπόν της.

Φαντάζομαι ὅτι συχνὰ ἔχουσα εἰς τὴν μνήμην σκοποὺς ἀπὸ τὴν πατρίδα της, θὰ ἔχανε τὴν ὑπομονήν της ἐμπρὸς εἰς τὴν ἀδε-

ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΣΜΟΣ

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΙΒ΄

Ὑπὸ Κ. Α. Ψάχου

Ρυθμὸς ἑξάσημος (Διτρόχαιος Δακτυλικὸς)
μετ' ἑξαιρέσεων ἐννεασήμου.

Ἦχος Ἀ ἅ Πα Γ χ

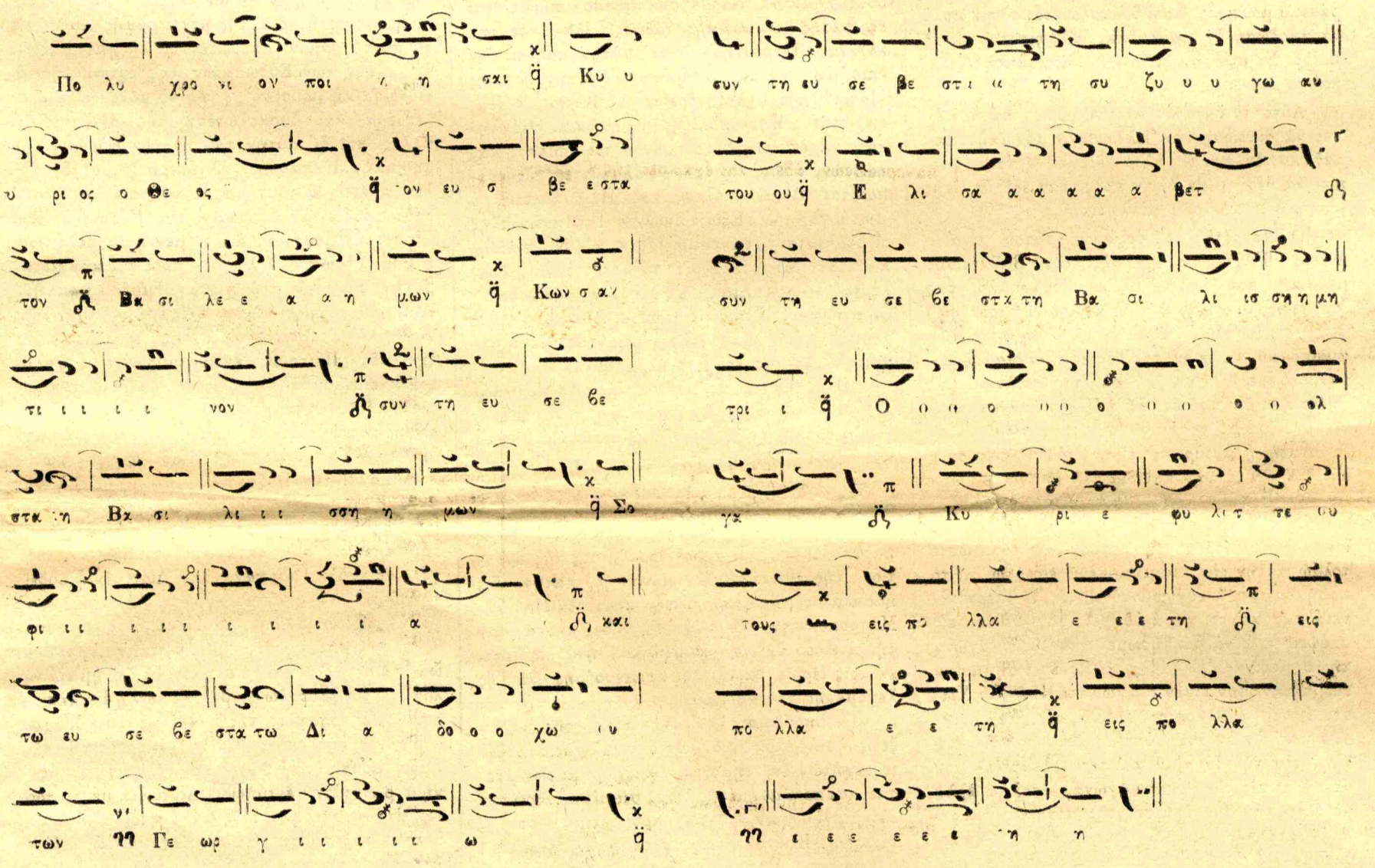

ξιότητα τῶν μουσικῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν κατορθώνουσι τέλος πάντων νὰ γράψωσι καὶ νὰ παίξωσι ἓν τραγουδάκι Ἑλληνικόν.

Δὲν εἴξευρε, εἶμαι βέβαια, ὅτι τὸ πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐζήτει δὲν ἦτο ἁπλοῦν. Ὄχι μόνον τοῦτο. Δὲν ἠμποροῦσε νὰ εἰξεύρῃ ὅτι τὸ πρᾶγμα αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον. Διότι, τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ὅλοι οἱ μουσικοὶ καὶ ὅλοι οἱ μουσουργοὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ ἀγνοοῦσιν, ἦτο ἀνθρωπίνως ἀδύνατον μέσα εἰς τὴν πολυποίκιλον καὶ θαυμαστήν της δρᾶσιν νὰ εἶχε καιρὸν ὅταν διωργάνωνε τοὺς Ἑλληνικοὺς χοροὺς νὰ ἀπασχοληθῇ μὲ τὴν θεωρίαν τῆς μουσικῆς.

Καὶ τῇ χρεωστοῦμεν ἀπόλυτον εὐγνωμοσύνην, διότι πρὸ τοιαύτης δυσκολίας δὲν ἐδειλίασεν, ἀλλὰ ἔσπρωξε τὸ πρᾶγμα ὁπωσδήποτε εἰς ἓν πέρας.

Ἴσως καὶ διὰ τοὺς μουσικοὺς καὶ τοὺς μουσουργοὺς τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο εὐκολώτερον, διότι ὅλοι ἀνεξαιρέτως ἔλαβον μίαν ξένην μόρφωσιν εἰς τὴν μουσικὴν καὶ εἶνε ἴσως πολὺ φυσικὸν, ὅτι δὲν γνωρίζουσιν οὔτε αὐτοὶ ὅτι οἱ Ἑλληνικοὶ ἦχοι δὲν γράφονται εἰς τὸ πεντάγραμμον, καὶ δὲν παίζονται εἰς τὸ πιάνο, καὶ δὲν εἰξεύρουσι βέβαια ὅτι ὑπάρχει κολοσσαῖος θησαυρὸς ἀπὸ Ἑλληνικὰ ᾄσματα ἐκκλησιαστικὰ καὶ δημώδη, γραμμένος μὲ τὴν Ἑλληνικὴν μουσικὴν γραφὴν, τὴν ὁποίαν οἱ πλεῖστοι Ἕλληνες δὲν εἰξεύρουσι νὰ ἀναγνώσωσιν.

Τώρα χωρὶς νὰ γίνῃ ὁ καθεὶς φανατικὸς εἰς αὐτὸ τὸ ζήτημα ὅσον ἦτο ὁ Πλάτων, ὅστις εἰς τοὺς Νόμους του λέγει ὅτι ἡ μουσικὴ εἶνε ὅλη ἡ ἐκπαίδευσις καὶ ὅτι καμμία ἄλλη μελέτη δὲν χρειάζεται διὰ νὰ γίνῃ τέλειος ὁ ἄνθρωπος, πρέπει ὅμως νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ μουσικὴ ὑπῆρξε πάντοτε ἡ βάσις τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης καὶ ζωῆς. Δὲν ὑπῆρξεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα οὔτε ἔπος, οὔτε δρᾶμα, οὔτε λυρικὴ ποίησις, οὔτε θρησκεία, οὔτε νόμος, διότι καὶ τοὺς νόμους τοὺς ἐτραγουδοῦσαν, οὔτε περίπτωσις καμμία τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἡ ὁποία νὰ μὴ συνωδεύετο ἀπὸ τὴν μουσικήν. Τόσον πολὺ ἦτο μέρος ἀχώριστον τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς, ὥστε εἶνε ἡ μόνη ἀρχαία τέχνη ἡ ὁποία δὲν ἀπέθανεν. Καὶ ἐνῶ εὑρίσκομεν μνημεῖα καὶ ἀγάλματα καὶ ἀρχαῖα γράμματα εἰς ἀνασκαφὰς καὶ εἰς τάφους, τὴν μουσικὴν παράδοσιν ἀγνήν καὶ ἀκμαίαν εὑρίσκομεν εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ. Διότι εἶνε ἀποδεδειγμένον ἀπολύτως ὅτι τὸ μουσικὸν Πυθαγόρειον σύστημα εἶναι ἀκόμη ζωντανὸν καὶ ὅτι ἐπεκράτησεν ὁλόκληρον εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ δημοτικὰ τραγούδια ἓν σύστημα γεμᾶτον ἀκόμη ἀπὸ ζωτικότητα καὶ ὠμορφιά, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν, καμμίαν ὁμοιότητα μὲ τὸ Εὐρωπαϊκὸν σύστημα τῆς μουσικῆς.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον εὑρῆκεν ἡ κυρία Παρρὲν τόσην δυσκολίαν νὰ ἀναστήσῃ τοὺς ἑλληνικοὺς χοροὺς, ἀλλὰ εἶναι συγχρόνως καὶ ὁ βαθύτατος λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ὅλα τὰ σαλόνια τῶν Ἀθηνῶν, ὅσον καὶ ἂν ἐκφράζωνται ἐκεῖπατριωτικὰ αἰσθήματα, ἔχουσιν ἕνα ξένον χαρακτῆρα, διότι ὅλαι αἱ διασκεδά-

σεις ἔχουσιν ὡς βάσιν τὸ κλειδοκύμβαλον, τὸ ὁποῖον δὲν παίζει καὶ δὲν θά παίξῃ ποτὲ τίποτε Ἑλληνικόν.

Διὰ νὰ λείψῃ μία ἀνόητος συζήτησις, ἂν ὑπάρχωσιν ἢ δὲν ὑπάρχωσιν ἑλληνικὰ διαστήματα, τὰ ὁποῖα κάθε αὐτὶ τὰ ἀκούει, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλους λόγους πολὺ σπουδαιοτέρους, θὰ κατασκευασθῇ ἕν ὄργανον ἑλληνικὸν, τὸ ὁποῖον θὰ ἔχῃ ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα διαστήματα διὰ νὰ ἀποδίδῃ μὲ τὴν ἁγνὴν ὡραιότητά των ὅλους τοὺς ἑλληνικοὺς ἤχους. Αὐτὸ τὸ ὄργανον εἰς ἑκάστην ὀκτάβαν ἀντὶ τῶν δεκατριῶν διαστημάτων τῆς Εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς θὰ ἔχῃ τεσσαράκοντα. Αὐτὸ θὰ φανῇ παράδοξον εἰς πολλούς. Ἀλλ' ὁ λάρυγξ ὁ ἑλληνικὸς ἀσυνειδήτως τραγουδεῖ ὅλα αὐτὰ τὰ διαστήματα εἰς τοὺς διαφόρους ἤχους, χωρὶς νὰ εἰξεύρῃ διατί. Καὶ δι' αὐτὸ δὲν καταλαμβάνει ὁ μουσικὸς διατὶ δυσκολεύεται τόσον πολὺ νὰ ἀποδώσῃ ἐν τραγουδάκι Ἑλληνικὸν εἰς τὸ πιάνο. Νομίζει ὅτι πταίει ὁ ἴδιος, ἀπελπίζεται καὶ τὸ ἀφίνει.

Αὐτὸ τὸ ὄργανον λοιπὸν κύριον σκοπὸν ἔχει νὰ διασώσῃ τὴν Ἑλληνικὴν μουσικὴν παράδοσιν, ἐκ παραλλήλου δὲ ἔχει ἐπίσης σκοπὸν νὰ θέσῃ μίαν βάσιν πρὸς νέαν ἐξέλιξιν τῆς μουσικῆς, καθαρῶς Ἑλληνικήν.

Ὁ ἐφευρέτης τοῦ ὀργάνου αὐτοῦ εἶναι ὁ κύριος Ψάχος, καθηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς καὶ Ἄρχων Μουσικοδιδάσκαλος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Ὁ κύριος Ψάχος ὑπέδειξεν εἰς τὸν κύριον Βραχάμην, καθηγητὴν τῶν φυσικομαθηματικῶν, τὰς θέσεις τῶν διαστημάτων καὶ ἐκεῖνος μετὰ πολλοὺς ὑπολογισμοὺς ἀπέδειξεν, ὅπως εἶπεν, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ παράδοσις ἔχει σώσει τὸ Πυθαγόρειον σύστημα.

Αὐτὴ ἡ ἐφεύρεσις εἶναι τόσον σπουδαία καὶ διὰ τὴν τέχνην καὶ διὰ τὴν ἰδίαν τὴν ζωὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα, διότι ὅπως εἶπον ἡ μουσικὴ διὰ τὸν Ἕλληνα ὑπῆρξε καὶ θὰ ὑπάρχῃ τὸ ἴδιον τὸ κέντρον τῆς ἐνεργείας του, ὥστε τολμῶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν—ἐνῷ εἰξεύρω ὅτι τὸ καθῆκον μας, ἡ εὐγνωμοσύνη μας, ἡ ὑπερηφάνειά μας καὶ ἡ χαρά ὁδηγεῖ τὸν καθένα εἰς σκέψεις πῶς νὰ βοηθήσωμεν τὸν θεῖον ἀγῶνα τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος, ὅστις ἔχει σημασίαν εὐρυτάτην ὅσην εἶχεν ὁ ἀγὼν τοῦ 490 πρὸ Χριστοῦ, καὶ ὁ ἄλλος τοῦ 1821, εἰς μίαν στιγμὴν καθ' ἣν ὁ καθεὶς ὑπολογίζει πῶς νὰ δώσῃ ὅλην του τὴν δύναμιν καὶ τὴν τελευταίαν του πεντάραν εἰς τὸν ἐθνικὸν ἀγῶνα, —τολμῶ, ἀλλὰ μὲ ὅλην τὴν συναίσθησιν τῆς σοβαρότητος τοῦ πράγματος, νὰ κάμω ἔρανον διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ὀργάνου τούτου. Σχηματίζω μίαν ἐπιτροπὴν πρὸς αὐτὸν τὸν σκοπόν, — ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν κύριον Μπαλτατζῆν, Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν, τὸν κύριον Ξενοφῶντα Στρατηγόν, τὸν κύριον Μάξιμον, διοικητὴν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, καὶ τὸν κύριον Φίλιππον Δραγούμην, βουλευτὴν Φλωρίνης, ὁ ὁποῖος ἐδέχθη τὴν κοπιαστικὴν καὶ βαρεῖαν ἐργασίαν τοῦ ταμίου, ἐπειδὴ ἐν ἀπὸ τὰ ὄνειρα τοῦ ἀδελφοῦ του, τοῦ ἀειμνήστου Ἴωνος ἦτο καὶ ἡ διάσωσις τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς.

Ἐπειδὴ θεωρῶ αὐτὴν τὴν μουσικὴν ὡς μέγαν μοχλόν, ὅστις θὰ ὑψώσῃ ὅλα τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα εἰς τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν θέλομεν ὅλοι καὶ ἐπειδὴ πιστεύω, ὅτι θὰ πᾶμε στὴν κόκκινη μηλιά, ἀλλ' ὅτι θὰ πᾶμε μὲ Ἑλληνικὰ τραγούδια καὶ ὄχι μὲ μὰρς Εὐρωπαϊκά, προτείνω εἰς τὴν κ. Πρόεδρον καὶ εἰς ὅλα τὰ Λύκεια τὰ Ἑλληνικὰ νὰ εἰσαγάγωσι πλησίον εἰς τὴν μελέτην τοῦ κλειδοκυμβάλου καὶ τὴν μελέτην τῆς λεγομένης Βυζαντινῆς μουσικῆς, πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ὡραίου σκοποῦ τῶν Λυκείων, ὅστις εἶναι νὰ μορφώσῃ τὴν Ἑλληνίδα συμφώνως μὲ τὰς Ἑλληνικὰς παραδόσεις καὶ διὰ νὰ θέσωσι μίαν βάσιν Ἑλληνικῆς μουσικῆς διὰ τοὺς Ἑλληνικοὺς χοροὺς καὶ προτείνω ἐπίσης εἰς τὴν κ. πρόεδρον καὶ εἰς ὅλον τὸ Συνέδριον νὰ βοηθήσωσιν εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ ὀργάνου, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν πρώτην φορὰν εἰς τὴν ἰδικήν μας γενεὰν τὴν ὡραιότητα τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς.

Εὔα Ἀγγ. Σικελιανοῦ

Η ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΤΟΥ κ. Κ. ΨΑΧΟΥ

Τὴν 28 Μαρτίου μηνὸς ὁ κ. Κ. Ψάχος ἐποιήσατο ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας διάλεξιν, ἧς θέμα: «Ἡ Βυζαντινὴ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ ὡς παράδοσις ἱερὰ καὶ ἐθνικὴ καὶ ὡς τέχνη». Τὴν διάλεξιν ταύτην ἠξίωσαν γραπτῶς παρὰ τοῦ κ. Ψάχου, ἐν τῇ κλίνῃ του ἔτι κατακειμένου ἕνεκα φοβεροῦ δύστυχήματος, τετρακόσιοι περίπου συμπολῖται ἐκ πάσης κοινωνικῆς τάξεως, ἰδίως δὲ τῆς λαϊκῆς. Παρέστησαν κατ' αὐτὴν πολλοὶ τῶν ἐπισήμων, ἐν οἷς διεκρίνοντο ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. Φώτιος, ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης Ἀθηνῶν κ. Θεόκλητος, οἱ ἐκ τῶν Συνοδικῶν ἅγιοι Μεσσηνίας καὶ Μαντινείας, οἱ παρεπιδημοῦντες Μητροπολῖται Δρυϊνουπόλεως καὶ Ἡλιουπόλεως, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Γ. Μπαλτατζῆς οἱ βουλευταὶ Ἀττικοβοιωτίας κ. κ. Ν. Λεβίδης καὶ Χρ. Μητσόπουλος, πλεῖστοι ἄλλοι βουλευταί, καθηγηταί, ἐπιστήμονες, κληρικοί, στρατιωτικοί, λόγιοι καὶ μουσικοὶ καὶ πλῆθος κόσμου, κατακλύσαν τὴν εὐρεῖαν αἴθουσαν μέχρις αὐτῆς τῆς ἐξωτερικῆς κλίμακος.

Ὁ κ. Ψάχος, ἐπὶ ὥραν ἀκριβῶς πραγματευθεὶς τὸ θέμα αὐτοῦ, ἀπέδειξεν ὅτι ἡ Βυζαντινὴ μουσικὴ εἶναι παράδοσις ἱερὰ καὶ ἐθνικὴ καὶ τέχνη ὑψηλή, τὴν ὁποίαν ἥ τε Πολιτεία καὶ ἡ Ἐκκλησία ἔργοις πλέον δέον νὰ προστατεύσωσιν. Ἐστιγμάτισε διὰ γλώσσης δριμείας πλὴν λεπτῆς καὶ δικαίας τὰς ἐν τοῖς ναοῖς παρεκτροπάς, ἀπέδειξεν ἀσυστάτους τὰς ἐναντίον τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν μουσικῆς κατηγορίας καὶ διὰ θερμῆς ἐκκλήσεως πρὸς τὸν Πανιερ. Μητροπολίτην Ἀθηνῶν ἐζήτησε τὴν παῦσιν τῆς ἀνιέρου ἐκείνης κωμῳδίας, ἥτις παίζεται ἐν τοῖς ἱεροῖς ναοῖς τῆς πρωτευούσης διὰ τῆς λεγομένης τετραφώνου.

Τὰ σπουδαιότατα ὅμως μέρη τῆς διαλέξεως ἦσαν ἐκεῖνα, δι' ὧν ὁ κ. Ψάχος δι' ἀκαταμαχήτων ἐπιστημονικῶν ἐπιχειρημάτων ἀνεσκεύασε πεπλανημένας τινὰς θεωρίας ἀνθρώπων οὐδεμίαν σχέσιν ἐχόντων πρὸς τὴν μουσικὴν τέχνην. Καὶ τὰ μέρη ταῦτα ἦσαν τὸ περὶ διαστημάτων, τὸ περὶ μουσικῆς ἀπαγγελίας καὶ τὸ περὶ γραφῆς.

Ἐν τῷ περὶ διαστημάτων ὁ κ. Ψάχος ἀνέπτυξε τὰ κατὰ τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ζήτημα ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον, ἀνέφερεν ὡς σταθμοὺς ἐπισήμους τὸν Χρύσανθον καὶ τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ 1881 καὶ κατέστησε γνωστὴν τὴν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ «Ὠδείου Ἐθνικῆς Μουσικῆς» ἐπὶ ἔτος καὶ πλέον γενομένην ἐργασίαν πρὸς ὁριστικὸν καθορισμὸν τῶν διαστημάτων τῆς ἐν γένει Ἑλληνικῆς καὶ Ἀνατολικῆς μουσικῆς, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τριακονταετίαν ὅλην παρασκευασθείσης ἐργασίας, τῆς ὁποίας — ὡς εἶδον οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν ἐν τῷ σχετικῷ Πρακτικῷ τῆς Ἐπιτροπῆς, τῷ δημοσιευθέντι ἐν τῷ πρώτῳ τῆς «Νέας Φόρμιγγος» φύλλῳ — τὰς ἀκουστικὰς καὶ μαθηματικὰς σχέσεις καθώρισεν ὁ καθηγητὴς τῶν Φυσικῶν ἐπιστημῶν κ. Στ. Βραχάμης. Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ ἀνέπτυξε λεπτομερῶς τὰ κατὰ τὸ ὑπὸ κατασκευὴν μέγα ὄργανον, δι' οὗ καὶ μόνου ἡ μουσικὴ παράδοσις σῴα καὶ ἀκεραία θὰ διασωθῇ ἀλλὰ καὶ θὰ κλεισθῶσι διὰ παντὸς τὰ στόματα τῶν κατηγόρων τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς, ἥτις ἀποκτᾷ οὕτω τὸν πιστότερον ἑρμηνευτὴν τῶν πολυποικίλων αὐτῆς διαστηματικῶν διαιρέσεων.

Ἐν τῷ περὶ μουσικῆς ἀπαγγελίας, διὰ φυσιολογικῆς καὶ καθαρῶς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης ἡρμήνευσε τί εἶναι ἀπαγγελία μουσική, τίς ἡ πρέπουσα καὶ ἀληθὴς ἀπαγγελία τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς, τίνες οἱ κανόνες ἐφ' ὧν αὕτη στηρίζεται, πῶς δὲ ἀντιλαμβάνονται ταύτης ἐκεῖνοι, οἵτινες μηδ' αὐτῆς τῆς Εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς ἀπαγγελίας ἔχοντες ἀκριβῆ ἀντίληψιν, ἀξιοῦσι νὰ ἐξ,ωσι γνώμην ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς.

Τὸ τρίτον καὶ σπουδαιότατον μέρος τῆς διαλέξεως ἦτο τὸ περὶ γραφῆς καὶ γραφικῶν συστημάτων. Ἐν τούτῳ, λαβὼν ἀφορμὴν ὁ κ Ψάχος ἐκ τῶν γελοίων καὶ σπασμωδικῶν κινήσεων σπείρας, ἐπιζητούσης τὴν κωδικοποίησιν — ὡς λέγει — τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς διὰ τῆς μεταγραφῆς αὐτῆς εἰς τὸ πεντάγραμον, ἀπέδειξε δι' ἐπιχειρημάτων, ἐξ αὐτῶν τῶν Εὐρωπαίων ληφθέντων, ὅτι ἡ Εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ γραφὴ οὐ μόνον εἶνε ἀτελεστέρα καὶ δυσκολωτέρα τῆς Βυζαντινῆς, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὴν ταύτην τὴν Εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν ἀνεπαρκής. Ἀνέφερε δὲ μεταξὺ ἄλλων πέντε νέα συστήματα, τὰ ὁποῖα κατὰ καιροὺς προέτειναν σπουδαῖοι τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς μουσικοί, ἄλλοι μὲν πρὸς βελτίωσιν ἢ συμπλήρωσιν, ἄλλοι δὲ πρὸς ριζικὴν μεταβολὴν τῆς διὰ τοῦ πενταγράμμου γραφῆς. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἀνέφερε τὰς ὑπούλους καὶ γελοίας προσπαθείας τῆς γνωστῆς κατὰ τὴν ὁδὸν Πειραιῶς ἑκατομμυριούχου σχολῆς τοῦ κλειδοκυμβάλου, ἥτις ἐν ἡμέραις μακαρίαις ἀφειδοῦς σπατάλης τῶν ἐθνικῶν χρημάτων ὠνείρευθη τὴν ψήφισιν ἰδιαιτέρου παχέος κονδυλίου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας πρὸς κωδικοποίησιν!! τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς διὰ τῆς μεταγραφῆς αὐτῆς εἰς τὸ πεντάγραμμον!!!

Ἐν τούτῳ ἀκριβῶς — εἶπεν ὁ κ. Ψάχος — διαβλέπει τις τοὺς καταχθονίους σκοποὺς τῆς γελοίας ταύτης προπαγάνδας. Διότι, ἐν ᾧ οὐδεὶς ἐμποδίζει τινὰ νὰ μεταγράφῃ ἀπὸ τῆς μιᾶς γραφῆς εἰς τὴν ἄλλην, οἱ Ζωῖλοι οὗτοι προσπαθοῦσι νὰ ἐπιτύχωσι κυβερνητικὴν ἔγκρισιν, ὥστε τὰ τεχνικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ ζητήματα νὰ λύωνται διὰ φετφάδων κυβερνητικῶν ἢ ἐκκλησιαστικῶν. Ἡ κατακλεὶς τῆς διαλέξεως τοῦ κ. Ψάχου σύμφωνος πρὸς τὴν λαϊκὴν ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν μουσικῆς γνώμην καὶ θέλησιν, προὐξένησε βαθυτάτην ἐντύπωσιν. Διότι διὰ μέσου τῶν λεχθέντων ὑπεδηλοῦτο ἡ ἀκλόνητος ἀπόφασις, ἵνα ἐν περιπτώσει ἀδιαφορίας τῶν ἁρμοδίων ἡ ἐθνικὴ μουσικὴ ἐπιβληθῇ διὰ τῆς λαϊκῆς θελήσεως, ἥτις τυγχάνει ἡ μεγίστη δύναμις ἐν πάσῃ πολιτείᾳ.

Τὸν κ. Ψάχον, διακοπτόμενον ἑκάστοτε διὰ χειροκροτημάτων καὶ ἐπευφημιῶν, συνεχάρησαν πάντες, ὑποσχεθέντες ἀμέριστον τὴν ὑποστήριξιν καὶ ἐνίσχυσιν αὐτῶν ἐν τῷ ἀγῶνι, ὃν τοσοῦτον θαρραλέως ἀπὸ βήματος ἐπισήμου ἐδήλωσεν ὅτι ἀναλαμβάνει.

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΙΣ

Ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς ἱδρύσεως καὶ λειτουργίας τοῦ «Ὠδείου Ἐθνικῆς Μουσικῆς», ἣν ἐδημοσιεύσαμεν ἐν τῷ δευτέρῳ ἡμῶν φύλλῳ, ἕνεκεν τυπογραφικῆς ἀβλεψίας ἐξέπεσον γραμμαί τινες ἐκ τῆς παραγράφου ἐκείνης, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐγίνετο λόγος περὶ τῶν διδαξάντων ἐν τῷ Ὠδείῳ Καθηγητῶν. Ἐν ταῖς ἐκπεσούσαις γραμμαῖς ἐγίνετο λόγος περὶ τοῦ διαπρεποῦς φίλου καὶ μουσικοῦ κ. Κωνστ. Σφακιανάκη, ὅστις ἐδίδαξε τὴν θεωρίαν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Μουσικῆς, κατ' ἴδιον σύστημα ἁπλοῦν καὶ εὐκατάληπτον.

ΝΑΙΝΟΤΟΜΙΑΙ ΚΑΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΗΣΕΙΣ ΕΝ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Μουσικὴ καὶ γλῶσσα φύσει ἀλληλένδετα ἀποτελοῦσιν ἀναπόσπαστον μέρος τοῦ βίου τῶν λαῶν. Τὸ Ἑλληνικὸν γένος ἔν τε τῇ ἀκμῇ καὶ παρακμῇ διὰ τῆς συμφυοῦς ποιητικῆς αὐτοῦ φαντασίας οὐδέποτε πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔπαυσε καλλιεργοῦν τὴν δυάδα ταύτην τῶν οὐσιωδῶν αὐτοῦ γνωρισμάτων. Ἂν δ' ἐν περιπετείαις καὶ ἐν τῇ δίνῃ τῶν αἰώνων ὑποτεθῇ ὅτι τοῦ κατακτητοῦ ὁ δεσποτισμὸς ἠμαύρωσε κατά τι τὴν ὡραιότητα, οὐδέποτε ὅμως ἠδυνήθη ν' ἀλλοιώσῃ τὴν γνησιότητά τοῦ μοιραίως ὑποκύψαντος, καὶ παραχαράξῃ τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ ὑπόστασιν. Ἀψευδὴς μάρτυς ἡ ἱστορία.

Δυστυχῶς ὅμως σήμερον κατὰ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ἀναγέννησιν καὶ ἀτοκατάστασιν παρατηρεῖται ποιά τις καινοτόμων τάσις πρὸς μεταρρυθμίσεις. Καὶ ἐν ὅσῳ μὲν αὗται εἰς ἐξάλειψιν κακῶν προλήψεων καὶ ἕξεων τείνουσι καὶ καλῶς ἐννοουμένην πρόοδον, ἔχει καλῶς. Ἀλλ' ὅταν θίγωσιν ἱερὰς καὶ ἐθνικὰς παραδόσεις ἐγκεχαραγμένας δικαίως καὶ ἀνεξιτίλως ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ λαοῦ, παραλλάσσουσαι τὴν φύσιν τοῦ ἐθνικοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος, θὰ γίνωσιν ἀνεκταί; Ἡμεῖς τοὐλάχιστον οἱ ἐν ἐπαρχίαις, ἐν οἷς τὸ τῆς ξενομανίας μικρόβιον δὲν εὑρίσκει κατάλληλον ἔδαφος, εἴμεθα λίαν συντηρητικοί, μετ' εὐλαβείας καὶ ἀφοσιώσεως τῶν πατρίων ἐχόμενοι. Ἀλλὰ τίς εἰς τὰ βρέφη τὴν παροχὴν τοῦ μητρικοῦ γάλακτος παρεμποδίζων διατρέφει αὐτὰ διὰ ξένων οὐσιῶν; Καὶ διὰ μὲν τοὺς Βυζαντινοὺς ναοὺς τοὺς ἐν τῇ διαρροῇ τοῦ χρόνου ἢ ἄλλων τινῶν ἕνεκα περιστάσεων καταρρέοντας τόσην εὐλόγως πρὸς ἀναστήλωσιν καὶ συντήρησιν λαμβάνομεν πρόνοιαν, τὴν καλλιτεχνίαν τῶν προγόνων ἡμῶν σεβόμενοι καὶ ἀποθαυμάζοντες, τῆς δὲ ἱερᾶς μουσικῆς, δι' ἧς ἐν τοῖς ἱεροῖς τούτοις τεμένοις ὑμνήθη ὁ παντουργός, καὶ ἥτις ἀνέκαθεν μετὰ τοσούτων ἀγώνων διὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐσώθη μέχρις ἡμῶν ὡς ἱερὸς θεσμός, δὲν φαίνεται παράδοξον νὰ μελετῶμεν τὴν κατάργησιν ἢ διαστροφήν, πρόοδον τοῦτο νομίζοντες; Οἱ ἀγαθοὶ ἡμῶν πρόγονοι, σπουδαῖοι τῆς πολιτείας φύλακες, κατ' οὐδὲν ὑστεροῦντες εἰς τὸ προοδευτικὸν καὶ καλαισθητικὸν αὐτῶν πνεῦμα, διὰ τὸ ποικίλον τῶν τὸ πλήρωμα τῆς κοινωνίας συγκροτούντων, καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς ἕκαστος ἑκὼν ἐμουσούργει, ἵν' ἀποφύγωσι τὴν εἰς τὸ παρὰ φύσιν διαστροφὴν τῆς μουσικῆς εἰς φαυλότητα καὶ κακομουσίαν «Ἐκ παίδων ἠνάγκαζον διὰ βίου μουσικὴν ἀσκεῖν, καὶ μέλεσι καὶ ῥυθμοῖς καὶ χορείαις ἐχρῶντο δεδοκιμασμέναις, ἔν τε ταῖς ἰδιωτικαῖς εὐφροσύναις κἀν ταῖς δημοσίαις θείαις ἑορταῖς συνήθη μέλη τινα νομοθετήσαντες, ἃ καὶ νόμους προσηγόρευον, μηχανήν τινα εἶναι τῆς βεβαιότητος αὐτῶν τὴν ἱερουργίαν ποιησάμενοι, καὶ μένειν δὲ ἀκίνητα διὰ τῆς προσηγορίας ἐτεφήμισαν.» λέγει Ἀριστείδης ὁ Κοϊντιλιανός. Τῷ κανόνι δὲ τούτῳ καὶ ἡ ὀρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία στοιχοῦσα συνετήρει εν ἐπὶ τόσους αἰῶνας κατὰ τὸ δυνατὸν ἀμετάτρεπτα καὶ ἀναλλοίωτα τὰ ἱερὰ μέλη, ἐντελλομένη τὸ «ἀπὸ διφθέρας ψάλλειν.» Τὰ πλεῖστα δὲ τῶν ἐκκλησιαστικῶν μελῶν εἰσὶ τέλεια δημιουργήματα ἰδιοσύστατα καὶ ἀθάνατα. Δὲν ἀνήκουσι πλέον εἰς τοὺς ποιητάς, ἀλλὰ κατὰ διαδοχὴν εἰς πάντας ἡμᾶς τοὺς ὀρθοδόξους. Οὐδεμία δὲ κακόμουσος δύναμις εἶνε ἱκανὴ νὰ θραύσῃ τὸν τύπον καὶ κηλιδώσῃ τὴν ὡραιότητα. Τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, τοῦ θανάτου τὸ κράτος συντρίψαντος, δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀμαυρώσωσιν οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλὰ καὶ τὸ «Χριστὸς ἀνέστη» οὐδέποτε θὰ πιστωθῇ ἀλλάξῃ χαρμοσύνως ψαλλόμενον ἀπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὡς ἐποιήθη, μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος.

Ἐμβλέψατε εἰς τὴν ποικιλίαν τῶν ᾠδικῶν πτηνῶν. Ἕκαστον εἶδος ἔχει ἐκ φύσεως ἴδιον μελῴδημα, ἰδίαν μουσικὴν γλῶσσαν ἐξ ἧς καὶ διακρίνεται. Τις ἐξ ἡμῶν καὶ ἐκ μόνου τοῦ κελαδήματος δὲν διακρίνει τὴν ἀηδόνα ἀπὸ τῆς ἀκανθυλλίδος, τοῦ καναρινίου, τοῦ κορυδαλοῦ, τοῦ κοσσύφου ἢ ἄλλου τινὸς τοιούτου;

Ὅσῳ κοσμοπολῖτις καὶ ἂν θεωρηθῇ ἡ μουσική, ἕκαστον ἔθνος φυσικῶς ἔχει ἴδιον αὐτῆς χαρακτῆρα. Πρὸ πάντων δὲ τὸ Ἑλληνικόν. Διότι ἡ Ἑλληνικὴ μουσικὴ φυσικῶς ἔχει ἴδιον διάγραμμα, ἴδιον μουσικὸν κανόνα.

Ἡ διαβάθμισις τῶν κλιμάκων, τῶν διαφόρων τρόπων ἢ ἤχων εἶναι ἰδιόρρυθμος, Ἀδύνατον δὲ τὰ λεπτὰ ἐκεῖνα μουσικὰ διαστήματα νὰ περιορισθῶσιν ἐν τοῖς συγκεκραμένοις ἡμιτονίοις τῆς Εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς, χάριν ἐναρμονίσεως τῶν ἱερῶν ᾀσμάτων καὶ πρὸς νεωτεριστικὴν πρόοδον, ἄνευ οὐσιώδους καὶ χαρακτηριστικῆς αὐτῶν ἀλλοιώσεως. Τοῦτ' αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὴν δημώδη ἡμῶν μουσικήν. Τὰ δημώδη Ἑλληνικὰ ᾄσματα, ἁγνὰ καὶ φυσικὰ δημιουργήματα τῶν ἁρματωλικῶν ὀρέων, τῆς προσφιλοῦς ταύτης τῶν Μουσῶν κατοικίας, καὶ τοῦ φυτικοῦ τῶν ἀγροτῶν βίου καὶ ποιμένων, περιβαλλόμενα ξενικὴν ἀμφίεσιν, οὐ μόνον θ' ἀποβάλωσι τὴν φυσικὴν αὐτῶν χάριν, ἀλλὰ καὶ θὰ ὑποστῶσι τοιαύτην ἀλλοίωσιν, ὥστε θὰ καταστῶσιν ὅλως ἀγνώριστα. Εἶναι τὸ ἴδιον, ἵνα ἐν παρεκβάσει εἴπωμεν, ὡσανεὶ λάβητε ὀρεσίβιον νεάνιδα, γαλακτοθρέμμονα ποιμενίδα, γνήσιον τῆς φύσεως τέκνον, ἀναπνέουσαν ἀέρα καθαρὸν καὶ ἀμιγῆ παντὸς φθορικοῦ μικροβίου, καὶ περιβάλητε αὐτὴν δι' ἀμφιέσεως τοῦ νεωτεριστικοῦ πνεύματος, ἵνα καταστῇ κατὰ τοὺς προοδευτικοὺς εὐπρόσωπος καὶ δὴ εὐπρόσδεκτος καὶ εὐπαρηρεμίαστος ἐν μεγάροις! Οὐ μόνον μεταμορφουμένη θὰ καταστῇ ἀγνώριστος ἀλλὰ ζήτημα ἐὰν θὰ δυνηθῇ νὰ προσχωρήσῃ εἰς διεστραμμένην ἐνδυτήριον ἐπίνοιαν ἐκ πολιτιστικοῦ ρεύματος, μεταλλάττοντος καθ' ἑκάστην φάσεις, καὶ αὐτοὺς ἔτι τοὺς φυσικοὺς νόμους ἔστιν ὅτε διαστρέφοντος. Διότι παραδόξως θὰ ἴδῃ τὴν νέαν αὐτὴν ἐσθῆτα πορπουμένην ἀναστροφάδην (νὰ κουμβώνηται δηλονότι ἀνάποδα, ὄπισθεν), ἐν ᾧ φύσει δὲν ἐπλάσθη ὀπισθόχειρ, ἀλλ' οὔτε οἱ ὀφθαλμοὶ ὑπὸ τοῦ Πλάστου ἐτάχθησαν κατὰ τὴν ἰνιακὴν χώραν, ἀλλόκοτον δὲ θὰ παρατηρήσῃ τὸ στενὸν καὶ πεδόβροχον αὐτῆς κράσπεδον, μὴ ἐπιτρέπον τὴν κατ' ἀρέσκειαν ἢ κατ' ἀνάγκην τοὐλάχιστον τῶν βημάτων μεγέθυνσιν, προκειμένου ἐπὶ παραδείγματι νὰ διέλθῃ τυχαίως χάνδακα, ἢ νὰ ἀναρριχηθῇ ἐπ' ὀχήματος, ἢ ἐπὶ τέλους ἐπειγομένη νὰ σπεύσῃ. Δὲν θ' ἀνεχθῇ τὸν στηθόδεσμον λόγῳ ὑγείας, ὡς περιορίζοντα τὸ ἀναπνευστικὸν καὶ κυκλοφορικὸν αὐτῆς σύστημα, ἐπηρεάζοντα τὴν νεανικὴν ἀνθηρότητα καὶ ὑφαιροῦντα ἀπὸ τῆς ὄψεως τὴν ροδόεσσαν ἐκείνην ἰκμάδα, ἀντικαθισταμένην διὰ τοῦ πελιδνοῦ τῆς εὐαισθησίας χρώματος! ὡς ἐνασμενίζονται ν' ἀποκαλῶσι τὴν ἄχαριν καὶ νοσηρὰν ταύτην χροιὰν αἱ πεπολιτισμέναι νεάνιδες. Δὲν θὰ συγκατανεύσῃ εἰς τὸ ἔξωμον καὶ ἔκστηθον, τὸν ἔκφυλον τοῦτον καλλωπισμόν, τὸν τραυματίζοντα τῶν ἠθῶν τὴν αὐστηρότητα· Δὲν θὰ στερέξῃ εἰς τὴν ὑπόδυσιν, διότι ἀδύνατον νὰ βαδίσῃ ἐλευθέρως ἐν στενοῖς καὶ ὀξυρύγχοις ὑποδήμασι μὲ ὑποπτέρνιον κάττυμα (τακοῦνι) βάσιν μὲν ἔχον περίμετρον πενταλέπτου, ὕψος δὲ δεκάδα περίπου ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου, ἅτε κινδυνεύουσα νὰ πάθῃ ἂν μὴ ἐξάρθρημα τοὐλάχιστον διάστρεμμα. Ἐκτὸς ἐὰν περιορίζουσα τὰ βήματα αὐτῆς προβαίνει μετὰ προσοχῆς ὡς ἐπ' ἀκανθῶν ὑποσκάζουσα. Ἀποσιωπῶντες δὲ συντομίας χάριν τὸ ἐπίλοιπον διὰ τὴν παρομοίωσιν διάκοσμον ἐπιλέγομεν, ὅτι πρὸς ἐναρμονισιν τῶν Ἑλληνικῶν μελῳδιῶν ἀναντιλέκτως ἀπαιτεῖται Ἑλληνικὴ μουσικὴ τεχνοτροπία, ἣν δύναταί τις ν' ἀποκαλύψῃ ἀνιχνεύων ἀρχαῖα μουσικὰ χειρόγραφα, μυσταγωγὸν τῶν ὁποίων ἡμεῖς τοὐλάχιστον ἱκανὰ πειστήρια ἔχοντες μόνον τὸν κ. Ψάχον διακρίνομεν, δυνάμενον ἀρχαιοτρόπως νὰ εἰσαγάγῃ τὴν ἐμπρέπουσαν ἁρμονικὴν πολυφωνίαν ἀνεπηρέαστον ἀπὸ παντὸς ξενισμοῦ, καὶ ἀνακαινίσῃ οὕτω τῇ τεχνωμένῃ τῶν ψαλμῶν λύρᾳ τὴν πάλαι ποτὲ μουσικὴν ἡμῶν εὔκλειαν.

Ἐν Μουρλᾷ τῆς Αἰγιαλείας
ΔΗΜ. ΠΕΡΙΣΤΕΡΗΣ
ἰατρὸς
καὶ πρόεδρος τοῦ ἐν Αἰγίῳ Συνδέσμου τῶν ἱεροψαλτῶν «Ἰωάννης ὁ Κουκουζέλης».

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΦΩΝΗΣ

[Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου]

Ἀλλ' ἐξετάσωμεν ἤδη ἐγγύτερον ποῖον εἶναι τὸ ὄργανον τοῦτο, διὰ τὸ ὁποῖον ἐπικαλοῦμαι ἀμέριστον τὴν προσοχὴν ὑμῶν καὶ συνιστῶ νὰ ἔχητε ἄγρυπνον τὸ ὄμμα σας εἰς τὸ μέλλον ὅσοι θὰ τὸ χρησιμοποιῆτε εἰς ἐπαγγελματικὴν χρῆσιν. Τὸ ὄργανον τοῦτο εἶναι ὡς γνωστὸν εἰς πάντας, λάρυγξ. Κεῖται δὲ οὗτος εἰς περιωρισμένην Ἀνατομικὴν μοῖραν, εἰς μικρὰν ἔκτασιν τοῦ τραχηλικοῦ πεδίου καὶ εἶνε σχετικῶς μικκύλον ὄργανον, ἀλλὰ μάγον. Ὑποδηλοῦται δὲ ἐν τῇ θέσει ταύτῃ παρὰ πλείστοις λιποσάρκοις ἀνδράσι τε καὶ γυναιξὶ διὰ γωνιώδους προβολῆς κειμένης ἐν τῷ μέσῳ, ἣν ἀπεκάλεσαν μῆλον τοῦ Ἀδὰμ πιθανῶς ἐξ ὑποθέσεως ὅτι ἐκεῖ ἐσφηνώθη ὡς στῖγμα ἀνεξίτηλον ὁ ἀπαγορευθεὶς καὶ ὅμως καταβροχθισθεὶς καρπὸς ὑπὸ τοῦ λαιμάργου πρωτοπλάστου. Ἐν τούτοις, εἰ καὶ εἶναι σμικρότατος, εἰ καὶ ἐστιγματίσθη ἕνεκα τῆς παρακοῆς τοῦ Ἀδὰμ, οὐχ ἧττον εἶνε ἀναμφιλέκτον, ὅτι τυγχάνει τὸ ὄργανον, διὰ τοῦ ὁποίου οὐ μόνον ὁ ἄνθρωπος καταθέλγεται καὶ μεθύσκεται, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ θηρία ἁλίσκονται διὰ τῶν μελῳδικῶν καὶ εὐστρόφων ἤχων καὶ τῶν ἡδειῶν μολπῶν ἃς ἐκπέμπει, ὅταν εἶναι τέλειος καὶ εὑρίσκεται εἰς ὑγειᾶ κατάστασιν. «Τήν τε γὰρ ἡδονὴν ἰσχυρότατον εἶναι δέλεαρ ᾗ καὶ τὰ ἄλογα τῶν ζώων ἁλίσκεται», (κατὰ Κοιντιλιανόν). Εἶναι τὸ ὄργανον ἐκεῖνο, δι' οὗ αἱ Σειρῆνες τὰ μυθώδη ἐκεῖνα τέρατα ἀπέλυον τὰς ἡδείας καὶ μεθυσκούσας μολπὰς καὶ ἐμαγγάνιζον τοὺς διαπλέοντας τὸν Σικελικὸν πορθμὸν καὶ θὰ εἵλκυον καὶ αὐτὸν τὸν Ὀδυσσέα, ἂν μὴ ὁ πολυμήχανος ἐκεῖνος διέτασσεν οἱ μὲν σύντροφοι αὐτοῦ νὰ βύσωσι διὰ κηροῦ τὰ ὦτα αὐτῶν, αὐτὸν δὲ νὰ προσδέσωσιν ἰσχυρῶς ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ τοῦ πλοίου καὶ νὰ τὸν σφίγγωσιν ἔτι μᾶλλον, ὅταν θὰ ἱκέτευε νὰ λύσωσι τὰ σχοινία. «Σειρῆνας μὲν πρῶτον ἀφίξαι αἵ ῥά τε πάντας ἀνθρώπους θέλγουσιν, ὅστις σφέας εἰσαφίκηται, ὅστις ἀνδρείῃ πελάσει καὶ φθόγγοι ἀκούσῃ Σειρήνων, τῷ δ' οὔτι γυνὴ καὶ νήπια τέκνα οἶκαδε νοστήσαντι παρίστανται οὐδὲ γάνυνται, ἀλλά τε Σειρῆνες λιγυρῇ θέλγουσιν ἀοιδῇ οἴμεναι ἐν λειμῶνι.» (Ὁμήρου Ἰλιας).

Ὁ λάρυγξ εἶναι, ἐπαναλαμβάνω, τὸ μικρὸν μὲν ἀλλ' ἀφθάστως τέλειον φωνητικὸν ὄργανον, δι' οὗ ὑμνῳδεῖται ἐν ψαλμοῖς μὲν ὁ δημιουργός, ἐξαίρεται δὲ ἐν ᾄσμασιν ἡ ὡραιότης τῆς φύσεως καὶ θέλγεται λιγυρῇ ἀοιδῇ καὶ τέρπεται καὶ διατίθεται εὐαρέστως πᾶς βαρυαλγῶν ἄνθρωπος καὶ παρορμᾶται εἰς ἐξάρσεις καὶ πολεμικὸν καὶ ἱερὸν μένος. «Οἴκουν ἔνεστι πρᾶξις ἐν ἀνθρώποις, ἥτις ἄνευ μουσικῆς τελεῖται. Θεῖοι μὲν ὕμνοι καὶ τιμαὶ μουσικῇ κοσμοῦνται, ἑορταὶ δὲ ἴδιαι καὶ πανηγύρεις πόλεων ἀγάλλονται, πόλεμοι δὲ καὶ ὁδῶν πορεῖαι διὰ μουσικῆς ἐρρύθμισται τε καὶ καθίστανται (Κοιντιλιανός). Αὐτὸς εἶναι τὸ ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ὁ ἐκ τῶν Διευθυντῶν τῆς «Νέας Φόρμιγγος» καὶ Διευθυντὴς τοῦ «Ὠδείου Ἐθνικῆς Μουσικῆς» κ. Κ. Ψάχος ἔτυχε τῆς τιμῆς νὰ γίνῃ δεκτὸς εἰς ἡμίωρον ἀκρόασιν παρὰ τῇ Αὐτοῦ Μεγαλειότητι τῷ Βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ τῷ ΙΒ΄. Ὁ κ. Ψάχος ὁμοῦ μετὰ τῆς ἀφοσιώσεώς του ὑπέβαλε τῇ Α. Μεγαλειότητι γραπτῶς καὶ προφορικῶς καὶ σκέψεις αὐτοῦ ἐπὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐθνικοεκκλησιαστικῶν πραγμάτων καὶ ἐπὶ ἄλλων τινῶν ζητημάτων, δεχθεὶς τὰς θερμὰς εὐχαριστίας τοῦ Ἄνακτος.

— Ἡ καλλιτέχνις τοῦ ᾄσματος Δὶς Λίζα Δαλεζίου τὴν 24 Ἀπριλίου ἔδωκεν ὡραίαν συναυλίαν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ὠδείου Ἀθηνῶν μὲ πρόγραμμα πλουσιώτατον ἐξ ἔργων τῶν διασημοτέρων Εὐρωπαίων μουσουργῶν. Τὸ ἐκλεκτὸν ἀκροατήριόν της τὴν κατεχειροκρότησε καὶ τὴν συνεχάρη θερμῶς.

ἐν συνεργίᾳ μετὰ τῆς ὑποκειμένης αὐτῷ τραχείας, καὶ ἡ πολύηχος ἀηδὼν καὶ τὰ ἄλλα μελῳδοῦντα πτηνὰ κατὰ τὸ ἀρωματίζον ἔαρ κελαδοῦσιν ἀνὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ λειμῶνας καὶ φράκτας καὶ δάση, ἀνὰ τὰς κλιτῦς καὶ τὰς ὑπωρείας, ἀνὰ τὰς φάραγγας καὶ τοὺς δρόμους καὶ τὰς συστάδας δένδρων, ὅπου παραρρέουσι καὶ κελαριζουσιν ὕδατα διαυγῆ, ὅπου φύεται ἡ χλωρὶς καὶ ἀκμάζει ἡ θλάστησις, ὅπου τέλος πάντων θάλλει ἡ φύσις· αὐτὸς εἶναι, λέγω, τὸ ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου ταῦτα θέλγουσι καὶ διακρατοῦσιν οἱονεὶ ἐν μέθῃ τὴν σύντροφον αὐτῶν ἐπῳάζουσαν καὶ ἐκκολάπτουσαν τὰ ᾠὰ αὐτῆς πρὸς πολλαπλασιασμὸν καὶ διαιώνισιν τοῦ εἴδους.

Ἀλλὰ μεθ' ὅλην τὴν τελειότητα μεθ' ἧς εἶνε διεσκευασμένον τὸ κυρίως φωνητικὸν τοῦτο ὄργανον θὰ ἦτο ἀνεπαρκὲς καὶ ἀνεπιτήδειον καθ' ἑαυτὸ νὰ παραγάγῃ ἕνα ἦχον μεθ' ὅλων τῶν ἀποχρώσεων, νὰ σχηματίσῃ ἕνα κἂν φθόγγον, ἂν μὴ εὑρίσκετο ἐν στενῷ δεσμῷ καὶ ἀλληλουχίᾳ συνεργίας μετ' ἄλλων συστημάτων κάτωθι καὶ ἄνωθι αὐτοῦ κειμένων, δηλονότι μετὰ τῆς τραχείας, τῶν πνευμόνων, τῆς κοιλότητος τοῦ φάρυγγος, τοῦ στόματος, τῆς ὑπερώας, τῆς ρινός κ λ π . Διὰ τοῦτο εἶνε ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ σπουδάσωμεν ἐν τοῖς ἐφεξῆς μαθήμασι μεμονωμένως ἕν ἕκαστον τὰ διάφορα ταῦτα συστήματα καὶ τελευταίως ἅπαντα συλλήβδην, ἵνα νοήσωμεν τίνι τρόπῳ γίνεται ὁ φωνητικὸς ἦχος καὶ ἀρθροῦται εἰς λαλιὰν καὶ σχηματίζεται εἰς διάλεκτον, δι' ἧς ἐξωτερικεύονται αἱ λεπτότεραι καὶ ἐμφαντικώτεραι συλλήψεις τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας. Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ὁ περίπυστος Πατὴρ τῆς Ἰατρικῆς Ἱπποκράτης δι' ὀλίγων λέξεων ἀλλὰ σημαντικωτάτων ἀποφαίνεται οὕτω. «Διαλέγεται δὲ τὸ πνεῦμα ἕλκον ἔσω εἰς πᾶν τὸ σῶμα, τὸ πλεῖστον δὲ εἰς τὰ κοῖλα ἑαυτῷ, αὐτὸ δὲ θύραζε ὠθεόμενον διὰ τὸ κενὸν φόφον ποιέει, ἡ κεφαλὴ γὰρ ἐπηχεῖ. Ἡ δὲ γλῶσσα ἀρθροῖ προσβάλλουσα ἐν τῷ φάρυγγι, ἀποφράττουσα καὶ προσβάλλουσα εἰς τὴν ὑπερῴαν καὶ πρὸς τοὺς ὀδόντας ποιέει σαφηνίζειν. Ἦν δὲ μὴ ἡ γλῶσσα ἀρθροῖ προσβάλλουσα ἑκάστοτε οὐκ ἂν σαφέως διαλέγοιτο, ἀλλ' ᾗ ἕκαστα φύσει τὰ μονόφωνα». Δὲν εἶνε λοιπὸν μόνον ὁ λάρυγξ, ἀλλὰ σύμπαν τὸ φωνητικὸν σύστημα, ἤτοι ὁλόκληρον συνεργεῖον τὸ ὁποῖον τίθεται εἰς ἐνέργειαν διὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν μουσικῶν φθόγγων, διὰ τὴν ὠδὴν καὶ ἀπαγγελίαν. Ἀλλ' ὅ,τι διακρίνει προνομιακῶς μόνον τὸν λάρυγγα εἶνε τὸ ὅτι εἰς τὸ κατώτερον αὐτοῦ τμῆμα εἶναι τεταμέναι ἑκατέρωθεν δύο μικραὶ ταινίαι, λεῖαι, ἐλαστικαί, λευκοῦ μαργαρώδους χρώματος αἱ καλούμεναι φωνητικαὶ χορδαί, αἱ ὁποῖαι συστέλλονται καὶ διαστέλλονται κατὰ βούλησιν, ἐγγίζουσι καὶ ἀπομακρύνονται, δονοῦνται καὶ κραδαίνονται καὶ ἀποτελοῦσι στένωμα ἐν εἴδει πορθμοῦ μεταξὺ τοῦ εὐρυτέρου ἄνωθι καὶ κάτωθι αὐτῶν ἀεραγωγοῦ σωλῆνος καὶ τοῦ ἀναπνευστικοῦ δένδρου.

Εἰς τὸ οὕτω δὲ σχηματιζόμενον στένωμα τὸ καλούμενον γ λ ω τ τ ί ς ἢ γ λ ω τ ι κ ὴ σ χ ι σ μ ὴ συνάπτεται ἡ πρώτη μάχη κατὰ τὴν δίοδον τοῦ ἀέρος καὶ παράγεται ἠχητικὴ δόνησις ὅπως παράγεται κατὰ τὴν πλῆξιν τῆς χορδῆς ἐγχόρδου τινὸς ὀργάνου διὰ τοῦ τόξου ἢ τοῦ πλήκτρου. Παράγεται δὲ ἠχητικὴ δόνησις, διότι ἐν τῷ στενώματι τούτῳ τοῦ λάρυγγος συμπίπτουσιν ἀξιοθαυμασίως δύο ἀπαραίτητοι φυσικοὶ ὅροι εἰς γένεσιν τοῦ ἤχου, ἤτοι συμπίπτει ἕν τύπτον καὶ ἓν τυπτόμενον, καὶ τύπτον μὲν εἶνε ὁ ἀήρ, τυπτόμενον δὲ αἱ τεταμέναι φωνητικαὶ χορδαί. Καὶ ἐπειδή, κατὰ τὴν φυσικήν, ὁ ἦχος εἶνε ἀποτέλεσμα δονήσεων τῆς ὕλης καὶ παντοῦ ὅπου παράγεται ἦχος δέον νὰ ὑπάρχῃ κίνησις, παντοῦ δὲ ὅπου γίνεται κίνησις καὶ προστριβὴ τῶν μορίων τῆς ὕλης παράγεται ἦχος, εἶνε ἀναμφισβήτητον ὅτι αἱ ἠχητικαὶ δονήσεις (αἱ φωνητικαὶ) ἔχουσιν ὡς ἑστίαν παραγωγῆς τὰς φωνητικὰς χορδάς. Ἀλλ' ὁ τοιουτοτρόπως γινόμενος φωνητικὸς ἦχος ἐν τῇ φωνητικῇ ἑστίᾳ θὰ ἦτο ἄχρους ἢ μᾶλλον εἰπεῖν μονόχρους λαρυγγικός, ἂν μὴ προωθεῖτο ὑπὸ στήλης ἀέρος εἰς τὰς ἄνωθεν τῶν χορδῶν ἐπηχητικὰς κοιλότητας. Θὰ ἔμενεν ἄτονος ἂν μὴ ἐνισχύετο ὑπὸ δευτερογενῶν δονήσεων, οἱ ὁποῖαι γίνονται ὑπὸ τοῦ ἀείποτε κυκλοφοροῦντος ἀέρος εἰς τὴν εὐρεῖαν φαρυγγοστοματικὴν κοιλότητα καὶ τέλος θὰ ἔμενεν ἄναρθρος ἂν μὴ ἠρθροῦτο εἰς λαλιὰν ἐν τῷ λαλητικῷ συστήματι, ἐν ᾧ σχηματίζονται τὰ διάφορα γνωστὰ σύμφωνα (οὐρανικά, ὑγρᾶ ὀδοντικά, χειλικά, ρινικὰ κλπ.) διὰ τῆς προσκρούσεως τοῦ ἀέρος εἰς τὰς ἀνωμάλους ἐπιφανείας αὐτῶν. Προωθεῖται λοιπὸν εἰς τὸ ὕπερθεν τῆς φωνητικῆς ἑστίας πολυπλοκώτατον μηχανικὸν σύστημα καὶ ἐνισχύεται ἐν αὐτῷ καὶ τροποποιεῖται καὶ ἀρθροῦται εἰς λαλιάν, δι' ἧς, ὡς προείρηται, ἐξωτερικεύονται αἱ ἰδέαι καὶ σκέψεις καὶ ψάλλονται πᾶσαι αἱ ὑμνῳδίαι ἀπὸ τῶν ψυχικῶν ἐξάρσεων μέχρι τῶν στόνων.

«Διάλεκτος δὲ ἡ τῆς φωνῆς ἐστι τῇ γλώττῃ διάρθωσις, τὰ μὲν φωνήεντα ἡ φωνὴ καὶ ὁ λάρυγξ ἀφίησιν, τὰ δ' ἄφωνα ἡ γλῶττα καὶ τὰ χείλη». Ἀριστοτέλης.

Ἐν ἄλλοις λόγοις ὁ σχηματισθεὶς ἐν τῷ λάρυγγι φωνητικὸς ἦχος προπέμπεται εἰς τὴν φαρυγγοστοματικὴν κοιλότητα, εἰς ἣν τροποποιεῖται οὐσιωδῶς διὰ τῆς προσθήκης δευτερογενῶν ἠχητικῶν δονήσεων καὶ ἢ διαφεύγει ὡς ἁπλοῦς ἦχος ἄναρθρος, ἢ τῇ δράσει τῆς βουλήσεως γίνεται ἄναρθρος καὶ ἀποδίδεται ὑπὸ τύπον λαλιᾶς ἢ ὑπὸ ᾠδῆς. Καὶ ἡ μὲν λαλιὰ εἶνε ἡ ἔναρθρος παράστασις τῶν ἀντιλίψεων καὶ διανοημάτων μας, ἡ δὲ ᾠδὴ ἡ ἔρρυθμος ἀπόδοσις, ἡ μελωδικὴ ἡ ἀπαρτιζομένη ἐξ ὡρισμένου ἀθροίσματος μουσικῶν φθόγγων τῆς διατονικῆς κλίμακος προσφυέστατα ὁριζομένων ὑπὸ τῆς ἀκοῆς, ὡς θέλετε διδαχθῇ.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐκτεθέντων καταδεικνύεται ἐμφανέστατα, ὅτι πρὸς σχηματισμὸν καὶ ἀπόδοσιν ἑνὸς μουσικοῦ φθόγγου δὲν ἀπαιτεῖται, ὡς ἐσφαλμένως ἴσως πιστεύεται, μόνον ἡ φωνητικὴ πηγή, τουτέστιν ὁ λάρυγξ, ἀλλ' ἕν σύστημα πολυπλοκώτατον καὶ τελείως ἡρμοσμένον, ὅπως ὁ πρωτογενὴς φωνητικὸς ἦχος ὑποστηριχθῇ, ἐνισχυθῇ, μεταβληθῇ καὶ ἀποδοθῇ. Καὶ τὸ σύστημα τοῦτο ἀπαρτίζεται ἀπὸ τὸ ἀναπνευστικόν, τὸ φωνητικὸν καὶ τὸ λαλητικὸν ἐπαλλήλως κείμενα καὶ συνεχόμενα καὶ συνδεόμενα στενώτατα πρὸς ἄλληλα. Ὠκοδόμηται δὲ οὕτως, ὥστε ν' ἀποτελῇ τριάδα ἐκσημαίνουσαν τὸ ἀπείρως τέλειον, τὸ ὑπερφυῶς διατεταγμένον ἐν τῷ πλάσματι, τὸ ἰδεωδῶς λεπτὸν ἐν τῇ τελειότητι, ὅπως εἶνε ἀπείρως τέλειος ὁ πλάστης, ὃν ἀπεικονίζει τὸ πλάσμα. Εἶνε τοσαύτη ἡ τελειότης αὐτοῦ, ὥστε ματαίως ἡ ἀνθρωπίνη περίνοια ἀπὸ μακρῶν αἰώνων προσπαθεῖ νὰ μηχανευθῇ καὶ ἀπομιμηθῇ αὐτὸ διὰ μουσικῶν ὀργάνων καὶ μηχανημάτων ποικίλων κατά τε τὸ σχῆμα καὶ τὴν μορφήν. Διὸ οὐδὲν τὸ παράδοξον καὶ μεμπτὸν ἂν εἴπῃς ὅτι εἶναι σύστημα ἀνυπέρβλητον καὶ ἀμίμητον προορισθὲν μόνον διὰ τὸ ἔμψυχον ὁμοίωμα τοῦ πλάστου, ὅπως διαλαλῇ καὶ ἐξυμνῇ αὐτὴν τὴν ἀφθάστως τελειότητα τοῦ δημιουργοῦ του. Δὲν εἶνε ἄλλως δυνατὸν νὰ νοηθῇ ἡ τηλικαύτη προνομιακὴ τελειότης τοῦ ἀνθρωπίνου φωνητικοῦ συστήματος ὑπὲρ πάντα τὰ ἄλλα ὄντα τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ τελειότερα, τῶν ὁποίων ἡ φωνὴ ἀπὸ τῆς εὐλάλου ἀηδόνος μέχρι τοῦ βρυχηθμοῦ τοῦ λέοντος καὶ τοῦ κρωγμοῦ τοῦ νυκτικόρακος εἶνε μὲν φωνὴ σημαντική, ἀλλὰ φωνὴ ἄναρθρος, ἄφθογγος καὶ ἀκατάληπτος. Διὰ ταῦτα καὶ ὁ σοφὸς Σταγαρείτης Ἀριστοτέλης λέγει. «Ἡ δὲ φωνὴ ψόφος τίς ἐστιν ἐμψύχου. Οὐ γὰρ πᾶς ψόφος ζῴου φωνή.

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ἰατρὸς
Ὑφηγητὴς τῆς Λαρυγγολογίας, Ὠτολογίας καὶ Ρινολογίας

(Ἀκολουθεῖ).

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ

Ἐν τῷ πρώτῳ φύλλῳ τῆς «Νέας Φόρμιγγος» γράψαντες περὶ τῆς συστάσης ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ Κράτους ἐπιτροπῆς τῆς Ἐθνικῆς Μουσικῆς Συλλογῆς, ἧς ἡ ἐργασία διεκόπη σκοπίμως ὑπὸ τῶν μὴ εἰδικῶν μελῶν αὐτῆς, ὑπεσχέθημεν νὰ δημοσιεύσωμεν τὴν ἔγγραφον τοῦ κ. Ψάχου πρότασιν, τὴν ἀφορῶσαν εἰς τὸν τρόπον, καθ' ὃν αὕτη ἔδει νὰ ἐργασθῇ καὶ ἥτις κατ' ἀπόφασιν τῆς πλειοψηφίας — ἣν ἀπετέλουν ἄνθρωποι κατὰ πάντα μὲν ἀξιόλογοι, ἀλλ' οὐδεμίαν ἰδέαν τοῦ ἔργου τούτου ἔχοντες—οὐδ' εἰς αὐτὰ τὰ πρακτικὰ ἐπετράπη νὰ γραφῇ. Ἡ γνώμη τοῦ κ. Ψάχου, ἀπευθυνομένη τότε πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς ἐπιτροπῆς, τὸν μακαρίτην Νικ. Πολίτην, ἔχει ὡς ἑξῆς:

Κύριε Πρόεδρε,

Τὸ ζήτημα τῆς περισυλλογῆς τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν ᾀσμάτων καὶ χορῶν τυγχάνει τόσον σπουδαῖον, ὥστε νὰ μὴ θεωρῶ ἀνάλογον οὐδ' ἐπαρκῆ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν λαμβανομένην πρόνοιαν διὰ τῶν μηχανικῶν ἐκείνων μέσων, ἅτινα προβάλλονται ὡς μόνος καὶ κύριος σκοπὸς τῆς συστάσεως τῆς ἐπιτροπείας «Περὶ ἐθνικῆς μουσικῆς συλλογῆς». Ἤκουσα μετὰ πολλῆς προσοχῆς τῆς γνώμης, ἣν ὑπεστήριξαν οἱ ἀξιότιμοι συνάδελφοι καὶ ἰδίᾳ ὁ κ. Πρόεδρος, ἀλλ' ὁμολογῶ, ὅτι δὲν κατώρθωσα νὰ πεισθῶ.

Ἡ διάσωσις «τῶν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἀπολλυμένων πολυτίμων κειμηλίων τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου», ὡς σοφῶς διατυποῦται ἐν τῷ Νόμῳ «περὶ ἐθνικῆς μουσικῆς συλλογῆς», ἐπιβάλλει, ὅπως ἡ ὑπὲρ αὐτῶν ληφθησομένη πρόνοια ἢ ἐργασία οὐχὶ ἁπλῶς μηχανική, ἀλλὰ μελέτη καὶ ἔρευνα λαογραφικὴ λεπτομερής, ἐμπεριστατωμένη, πλήρης καὶ τελεία. Διότι, ἂν ἡ ἐργασία τῆς Ἐπιτροπείας περιορισθῇ εἰς μόνην τὴν διὰ φωνογραφικῶν κυλίνδρων καὶ κινηματογραφικῶν ταινιῶν ἀποτύπωσιν τῶν Ἑλληνικῶν ᾀσμάτων καὶ χορῶν, φρονῶ ὅτι προσφέρει εἰς τὰς μελλούσας γενναιὰς δῶρον ἄδωρον, τοῦ ὁποίου ἴσως ἡ μόνη πρακτικὴ ὠφέλεια θὰ ἦναι ἡ ἁπλῆ τέρψις τῶν ἐκ περιεργείας ἐπιθυμούντων νὰ ἀκούσωσιν ᾄσματα ἑλληνικὰ ἢ νὰ ἴδωσι χορευομένους χοροὺς ἑλληνικούς. Ἐν ᾧ τὸ πνεῦμα τοῦ Νόμου ἀφ' ἑνός, αὐτὴ δ' αὕτη ἡ φύσις τῆς σοβαρωτάτης ταύτης ἐργασίας ἀφ' ἑτέρου, ἐπιβάλλουσι τὴν ἔρευναν καὶ μελέτην καὶ τὴν κατόπιν τοιαύτης βεβαίως ἐρεύνης καὶ μελέτης διάσωσιν αὐτῶν, χάριν τῶν ἐπερχομένων γενεῶν. Ἡ ριφθεῖσα γνώμην περὶ μηχανικῆς ἁπλῶς ἐργασίας θὰ εἶχεν ὑπόστασιν τότε μόνον, ἂν ἡ συλλεγησομένη ὕλη προωρίζετο διὰ μόνους τοὺς συγχρόνους τυχὸν συνθέτας, οἵτινες θὰ ἠσθάνοντο τὴν ἀνάγκην νὰ καταφύγωσιν εἰς τὴν ἐθνικὴν μουσικὴν συλλογὴν πρὸς λῆψιν καὶ χρῆσιν θεμάτων δι' ἐπεξεργασίαν. Ἀλλ' ἡ συλλογὴ τῶν ἑλληνικῶν ᾀσμάτων καὶ δὲν χορῶν εἶναι προωρισμένη διὰ τοιοῦτον σκοπόν.

(Ἡ συνέχεια εἰς τὸ ἑπόμενον)